

A MI LAPUNK

Balra át!

Irta: Szalatnai Rezső

Még nem érkezett el az a pillanat, melyben egyszerre fölnyílnak a szemek, millió magyarok hályogos szemei s csodálatosan, élesen, mint a vihar előtti tiszta levegőben láthatóvá válnak az igazság dolgai. Ma még gáncok és gáncsolók állanak embertömegek új útjai előtt, mint mindig a történelem folyamán, amikor új élet vajúdott Európa fölött. De mi emlékszünk a világháború utáni hónapokra, amikor oly varázszerűen, oly gáncstalanul, egyszerre nyíltak fel az emberek szemei. A katasztrófa gyűjtölencséket tolt elénk, megrázta, cibálta, verte álmos és fatálisan mindenbe betörődő lelkünket.

Más világ volt az akkor, amikor a nyomor, a nélkülözés, a kevéssel-beérés, az egyelőre-még-nem-tudom-mi-lesz-féle hangulat s egy világforradalom kábult forróságában idegesen kapkodó társadalom a maga nyugodt, törvényszerű osztályaival felbomlott. Soha olyan menekülést, olyan baloldaliságot, akkora korszerű csatlakozást nem látott, ez a feudális emlékből élő országdarab, mint 1918 után következő esztendőekben. Európa hatalmi átcsoportosításának döbbenetes ereje közvetlenül fogta meg a maguk kizsákmányoló, éldegélő-idogáló természetében élő osztályokat s nagy, népszínműves kézszorítással, de sokszor őszinte vallomással is fűzte hozzá az elnyomottakhoz.

Ma pedig: nézzetek körül! Milyen százszorosan nyomorultabb az embertömegek helyzete, mint évekkel ezelőtt volt. Napilapok és távirali irodák jelentései nyughatatlanok a minden oldalról sikoltó nincstelenség leírásában. És lázongások, forradalmak, szerencsétlenségek keresztezik egymást. És az emberek jórésze: homokba dugja fejét, mint az üldözői elől menekülő strucc. Nincs hátborzongatóbb dolog, mint naponként élni abban a nyugodt, vegetatív kisvárosi életben, amely egy idő óta visszatért a háborúelőtti kispolgári nadir-színvonalhoz s melyben minden szabad szellemi megnyilvánulás elbukni kénytelen.

Itt, ezen a kis Szlovenszón is így vagyunk vele. Tizenkét esztendővel ezelőtt s utána is nagy reménnyel jelentettük ki, hogy e föld az európai magyar lélek állomása lesz, ahonnan egy új magyar mentalitás indul hódító útjára. Az öntudat első jelentkezése volt ez s a fejlődés törvényei szerint ma ott kellene tartanunk, hogy e összébartó kisebbségi sorsban kivirult, pompás irodalmi, művészeti élet vérkeringése ragyogjon bennünk. Ott kellene tartanunk, hogy közéletünket s szellemi megnyilvánulásunkat szabad bírálat kísérje s kényszerítse a helyes útra. Annyi idő óta ott kellene lennünk a mai világtörténet ritmusában. S egy etikus, magát folyton javító, csiszoló társadalom korszerű képét kellene nyujtanunk 1931-ben. Ma pekip mindenki látja, hogy messzebb vagyunk ettől, mint a kezdet perceiben voltunk. Évek óta lassú karszi-munkával fordulat állott be a szlovenszóni magyar társadalomban, egy benső átalakulás visszájára vezetett minden progresszív gondolatot, mely valaha a politikai, társadalmi, művészeti téren itt indulni készült Holtpontra kerültünk. Fejlődésünk meg van akasztva egy évtizedre.

Csak a fiatalok tábora az egyetlen pont, amelyben biológiai erők találkoztak a korszerű fejlődés és haladás európai erőivel. Szlovenszón ma így jelent valami jövőt s

így érdekes jelent is, amelyre felfigyelni érdemes és felfigyelni kell. Minden fiatal ember, akinek a lelke fogékony a kor feladatai számára, fontos és számbajövő. Nem szabad túlértékelnünk azonban a fiatalság adottságát. A fiatalság önmagában véve nem erény, miként az öregség sem az. Erénnyé, követendő példává tartalma és tettei révén lesz csak. Hisz ma ép nálunk, a mi ifjúsági dolgainkban, láthatjuk a legjobban, hogy sokan fiatalok csak névszerint azok, valójában a régi világ, a halódó társadalmi formák és szellemi célok öntudatlan kulijai.

Van azonban a fiatalság közt is egy tábor, egyre növvő és tisztuló tábor, mely szakított minden kerékkötővel s kiadta a jelszót: balra át! Hiába minden salabakterkedés: ez a tábor magába fogja olvasztani a legjobbakat Szlovenszkból s újja teremti ezt az országot.

Makkai Sándor Erdélyben revíziót hirdet, hogy az erdélyi magyar fiatalságot előkészítse és nevelje az új kötelességekre. Revíziót kellene hirdetni nálunk Szlovenszkon is, de nincs Makkai Sándorunk.

A fiatalság tehát a maga erejéből, csöndesen, tanulással és tanulmányozással nyitja fel szemét s látja meg a valóságot. Átvonul, felszívódik a baloldalra. Alvás, beletörődés, vegetatív kispolgári élet helyett, kizsákmányolók fedezése helyett — az alkotó munka, társadalmi igazság, az egyenlőség oldalára áll. A jelek mutatják: ebben van a jövő. Egy zászló kezd most lengedezni minden fiatal ember felé, akár fiú, akár leány, akár gimnáziumban, akár műhelyben áll. Az öntudatra hívásnak, a szabadságnak, a korszerűségnek zászlaja, melyre rá van írva: balra át!

Prerau Margot verseiből

Húszévesek.

Zajlik a vérünk, mint a tenger,
forrong a szívünk, mint tűzkehely;
a Minden vágya ég agyunkban remegve,
s lecsattog a béklyó ifjú kezünkre.
A szemünk harmatos, lelkünk még ép,
arcunk sima, homlokunk fénykévés.
Bennünk küzd, viharzik, lángol
a szent áldás: millió Lehetőség.
Miénk a jövő és semmi se miénk!
Sok vágyunknak kevés a teljesedés.
Bennünk az élet, diadal, féltelenség.
S bennünk vergődik a nyugtázott Vérség,
a biborhullámú hatalmas Szépség . . .
Karunk, öklünk, merészen lendülő,
munkára feszül bennünk az Erő.
Az Ifjúság-ligetben mi koronák vagyunk.
Bár oktalan sírunk s ok nélkül kacagunk.
A bánattal zuhanunk s tombolva örülünk.
Semmi észszerűség! Csak érzéstől lüktetünk.
S mégis egyetlen zengés kiáltásunk:
Hahó! Húszévesek vagyunk! . . .

Pehelytánc.

Hópihék . . . Lágy fehér
csillogó szárnyakon,
hogy kavartok, szállongtok
a légben, az ürben szerteszt!
Rohanok a mezőkön át,
szemben arcommal az esti szél.
Millió habos pöttyötök
fennakad fákon, bokrokon.
Csiling, cing . . . Szűz, habfehér tánc
örvénylik a földön, a tetőkön.
Szeretnék hegyek ormára állni
— én, meztelen ifjú lángolás —
fejem a havas felhőkbe fúrni,
hogy megolvadjon a jégzománc.
Hadd feledném, hány embert öl meg
a fagy, a gond, az éhség, rablánc!
Mig tart e vakító, szépséges
gyöngyzenére forgó pehelytánc . . .

Az erdélyi magyar ifjúság útja

Írta: JANCSÓ ELEMÉR DR

Amikor Szlovenszón rég megindult már az ifjúság szervezkedési munkája, azalatt Erdélyben jóformán semmisen történt. Hat évvel ezelőtt még az érettségi legrettenetesebb vizsgái folytak. A bukottak aránya 80–90% volt. Természetes, hogy e kegyetlen eredmény ifjainkat tömegesen arra kényszerítette, hogy Erdélyt elhagyva Magyarország egyetemlein próbáljanak szerencsét.

A kolozsvári és bukaresti egyetemeken alig volt 100–180 magyar és azok legnagyobb része is zsidó volt. Érthető tehát az az aggodalom, melyet Erdély magyarságának vezetői ezt a szormorú jelenséget figyelték, mely már-már azzal fenyegetett, hogy régi magyar intelligenciánk kihalásával nem lesz egyáltalán utánpótlás. Volt év, amikor négy-ötezerre emelkedett a külföldön tanuló, de hazatérni nem tudó erdélyi magyar ifjak száma.

Ma már ez a helyzet gyökeresen megváltozott. Aggodalmaink eloszlóban vannak, mert román tudósok révén évről-évre több magyar tesz érettségit. A bizottságok is jobb akaratúak, mint annak idején. Tavaly és idén voltak kerületek, ahol a lejelentkezett magyarok 75–85 százaléka átment.

Természetesen, akik a nehéz próbán átesetek, azok itt maradtak és legtöbbszörre a kolozsvári egyetemen iratkoztak be. Öt évvel ezelőtt alig voltak egynéhányan. 1929–30-ban már az egyetem hivatalos kimutatásai szerint is 750-en, idén körülbelül 1000-en. Ehhez járul még a zsidók nagy száma, akiket a román statisztika külön nemzetségeként könyvel el, de akik közül szintén legalább 250-re tehető a magyar nyelvűek száma. Ha még a református, unitárius teológiák 250 növendékét és a gazdasági, kereskedelmi iskolák és zeneakadémiák 100 magyarját hozzávesszük, úgy a kolozsvári magyar főiskolai hallgatók száma eléri az 1600-at.

A többi egyetemeken, akadémiákon és katolikus teológiákon tanuló magyarok számát szintén 750-re lehet tenni. Velük együtt Romániának több mint 2400 magyar főiskolai hallgatója van. Ez a szám bőszegesen fedezi Erdély leszegényedett magyar intelligenciájának utánpótlását, mert aki kisebbségi létére felvergődik az egyetem padjáiig, az majdnem mind diplomát is szerez. A kolozsvári egyetem magyar hallgatóinak vizsgastatisztikája például tavaly jobb volt, mint maguké a románoké.

Kell-e biztatóbb jel a jövőre, mint ifjainknak ez a kitartása, mely a nyelvi és anyagi nehézségeket legyőzve ily szép eredményeket tud felmutatni?

Az első esztendőben, amíg a magyarok

száma alacsony volt, az egyetemeken szervezkedés jóformán semmi sem volt. A szlovenszóni ifjak nemes fellángolásai gyújtottak először lángot egyetemi hallgatóink szívében. Különösen a *Sarlósokról* hallottunk sokat, akiknek példáját a lehetőségek szerint igyekeztünk is követni. De e megmozdulások félénkek és rendszertelenek voltak még. A magyar társadalom fokozódó lelkesedése tette csak lehetővé, hogy ezek a mozgalmak kiszélesedjenek és évről-évre nagyobb lendületet vegyenek. Nemzeti alapon álló egyesületet a román egyetemek nem engedélyeztek és így a szervezkedés a három egyház kebelében indul meg.

Rövidesen megalakulnak a református IKE, az unitárius Dávid Ferenc-egylet ifjúsági szakosztálya és a katolikus népszövetség ifjúsági organizációi. Ezek az egyesületek az ifjúság vallási nevelését tűzték ki első sorban maguk elé. Így rövidesen szükségessé vált egy olyan egyesület megalapítása, mely a vallási kérdések kikapcsolásával tisztán a kisebbségi magyar élet és világnézet kialakításának problémáival foglalkozzék.

Igy alakult meg három évvel ezelőtt Jancsó Béla vezetésével a Székely Társaság ifjúsági szakosztálya, mely azóta vezető szerepet tölt be az ifjúság nevelésében. Évek óta folyik már a küzdelem egy kimondottan magyar diákegyesület megalakításáért, de eddig eredmény nélkül. Ez az egyesület volna hivatva az ifjúság anyagi érdekvédelmére és az egység kiépítésére.

Az ifjúság érdeklődése a magyar társadalmi élet problémái, az irodalom és a világnézeti kérdések iránt oly nagy volt, hogy lehetővé tette egy önálló ifjúsági orgánum, az „*Erdélyi Fiatalok*” megszületését, amely ma pótolja a megalakulni nem tudó magyar országos diákszövetséget is.

Ez az a lap, mely két év óta áll és sikerrel egyesítette az erdélyi, magyarországi és szlovenszóni ifjúság haladó irányú törekvéseit. 700 előfizetője mutatja, hogy rövid két esztendő alatt sikerült mély gyökereket vernie Erdély talajában akkor, amikor a gazdasági válság következtében régi lapok omlanak össze.

Röviden ezek ma az erdélyi ifjúság külső szervei. A továbbiakban a belső munkáról fogok szólni és arról, hogy milyen irányban kezd kialakulni ifjaink világnézete. Mint a magyarországi és csehszlovákiai ifjúságra, úgy az erdélyiekre is nagy hatással volt *Szabó Dezső*. Az ő forradalmi magyarsága és nemzeti progresszív ideológiája indította útra Erdély legértelmesebb fiataljait. „Az új magyar ideológia” erdélyi hívei azonban nem elégedtek meg csupán a mester tanainak terjesztésével. Tovább mentek és egy erdélyi kisebbségi viszonyoknak megfelelő prog-

ram kialakítását tűzték ki célul maguk elé.

E felett folytak és folynak ma is a viták, de az eddigi eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy ez a kialakulóban levő kisebbségi életfelfogása erősen progresszív, de ugyanakkor nemzeti is. Rengeteg híve van a szocializmusnak és vannak a bolsevista elméletnek is barátai. A szélső jobboldalt a katolikus diákok zöme alkotja, mely — úgy látszik — megelégszik a mult tradícióival és az új utak keresése helyett a valóságos élet kimélyítésén fáradozik (?!). A mérsékelték zöme szintén a progressziót vallja, de elutasít magától minden pártfelfogást, mely az ifjúság mai egységének megbontására vezetne.

Két probléma áll a különböző felfogású diákok érdeklődésének középpontjában: egyik a jelenkort annyira érdeklő nagy szociális kérdések, másik a magyar falu. Mindkét irányban komoly lépések történtek. A *Székely Társaság* ifjúsági csoportjának szociológiai szemináriumában több mint 18 előadás foglalkozott a legaktuálisabb társadalmi kérdésekkel. A racionalizmus, a történelmi materializmus és még egy sereg más kérdés nyert itt népes estélyeken megvitatást.

A „Falu-szeminárium“, melyet az „Erdélyi Fialatok“ rendeztek, szintén erősen látogatott volt. Idén nyáron már közel 100 erdélyi diák indult

útra, hogy módszeresen feldolgozza Erdély falvainak gazdasági és kulturális helyzetképét. Ehhez a kettős irányú érdeklődéshez járul az irodalom szeretete is, ami természetes következménye az erdélyi irodalom túlprodukciójának. Az „Erdélyi Fialatok“, mely mintegy fókusza minden komoly ifjúsági megmozdulásnak, céljaul tűzte ki ezenkívül a csehszlovákiai, délvidéki és magyarországi ifjúsággal való kapcsolatok megteremtését is. Természetesen e kapcsolatok teljesen politikamentesek és csupán a magyar lélek és szellem egységét hirdetik. A szlovenszkóiak mozgalmairól több cikk jelent már meg és a magyarországiakéról is. Sajnos, a Délvidékkel még nem sikerült állandó kapcsolatot teremtenünk.

A munka tehát megindult és folyik Erdély földjén is. A régi generáció helyébe most nő fel egy új nemzedék, mely sokkal több szociális érzékkel és erősebb hittel próbálja megoldani azokat a kérdéseket, melyeket az apák generációja megoldatlanul hagyott rá örökségül. Hiszszük, hogy ezt a kitűzött ideált sikerül majd megvalósítania! Erdély a gazdag lehetőségek földje. Reméljük, hogy ki fog alakulni hegyei és völgyei között az a szociálisabb új világ, amelynek eljövételéért mindnyájan munkába álltunk!

Simon Andor két verse

— Szlovenszkó ifjúságának —

Borzalom!

Sötétedik.

Én
őrült,
havas utcán
megyek.

Köröskörül:
sok kicsi ház.

Ide!
oda!
betekintgetek.

Ilyenkor:
szeretném üstökén ragadni a világot . . .
rázni!
rázni! mint a fergeteg.

Borzalom! hogy mily nyomorban tengőd-
[nek itt az emberek!

Szabadság álma

Miért?
Miért tűrjem a korlátokat?
Miért?

Én valami világűrben futóvad-
[csillogás vagyok.

Csiráznom kell:
mindenhol!
mindenkor!

Szívemben csak így teljes a
[hajnal.

Én csak így vagyok az emberé!
Én csak így vagyok az emberé!

Lobogva

Lobogva

Lobogva, mint a fény.

SIMON ANDOR
(Sajókaza)

Romain Rolland üzenete az ifjúságnak

Romain Rolland arcképe

Még a tavasszal elhatároztam volt, hogy az idén nyáron, ha majd Franciaországba utazom, felkeresem régi mesteremet, Romain Rollandot, kis svájci otthonában. Mert Romain Rolland nekem tanítómesterem volt, az volt a háború utáni szomorú időkben, amikor lelkünk tapogatódzott az örvénylő káoszban és a megtépázott, megalázott emberiség új hitet, új ideált keresett, hogy arra építse jövőteremtő álmait. Régi vágyam volt tehát, hogy találkozzam vele, ott lehessek *Ville neuvebe*, a kis Villa Olgában, ahol a borzalmas háború négy esztendejében Romain Rolland tisztán, sértetlenül megőrizte számunkra az igaz ember képét. A Villa Olga oázis volt, sziget, ahová nem értek el a gyűlölet vad lángnyelvei, ahol előítéletek, önámítás, szenvedély nélkül örködött az emberiség lelkiismerete.

De nem lelkes, rajongó szavakat, hanem tényeket akarok ma írni. A szavak könnyen délibábot játszanak velünk, löbbit ér a megírt valóság. Májusban tehát levelet küldtem Villeneuvebe és bejelentettem jöveteletemet. Már elkészítettem útitervemet, amikor egy kis távirat közölte velem, hogy Romain Rolland Engelbergben van, Svájc-

ban, Luzern felett. Közben meghalt volt édes apja, akivel évtizedek óta együtt élt és akit nővérel együtt öreg napjaiban gyermeki szeretettel vett körül. Akarjátok tudni, milyen volt ennek a nagy embernek az apja? Hallgassátok meg kis lapját, amelyen közli velem halálát: „A napokban elvesztettem öreg édes apámat. Szép halála volt, tiszta, mint az élete. Állva érte őt a kertben. 95 éves volt és mindig megőrizte szellemi frissességét, mindig fiatal és nevető maradt. Kissé olyan, mint Colas Breugnon*)“.

Engelbergben találkoztunk. Magas fehér hegyóriások között. És együtt töltöttünk egy napot, meghitten, megértőn. Az az érzésünk volt, hogy már régen, mindig együtt voltunk és sokat átéltünk volt együtt.

A legtöbbet persze az ifjúságról beszélgettünk, az útkeresésükről, a forrongásukról. Amit Romain Rolland mondott, olyan, mint egy üzenet. Mai írásom azt közvetíti... A serdülő lelkek többé-kevésbé mindig elégedetlenek voltak. Nem

*) Colas Breugnon című regényében Romain Rolland a régi egészséges, vidám franciát, parasztivadékok, földembert írta meg.

újság az. Bennük nincs meg még a felnőttek sok csalódásból és a kifáradásból származó megalkuvása, beletörődömsége. Ők még csupa tűz, csupa hit. Ők még maradék nélkül tisztán követelik az új világot és kiábrándulnak mindenkiből, aki nem mer vagy nem tud ezen az úton velük menni. Erről beszéltünk és ezért lelkesedtünk, az ifjúsáért. (Ugye, milyen fiatal ez a 66 éves ember!) Romain Rolland közben elgondolkozott és aztán lassan, meg-megállva — mert Engelberg napsütötte útjain sétálgattunk — ezt mondotta:

„Egy dolog azonban nagyon fontos. Mindig kutatnunk kell, mi az ifjúság forrongásának indító oka? Mert a fiatalok mindig elégedetlenek voltak, nem szeretik a régit, a megszokottat. Újat akarnak. Változatosságot. Rendkívülit. Az ilyenirányú forrongás természetes jelenség, de sokat nem jelent. Majd megnyugszanak, megöregednek. De van az elégedetlenségnek, az újat akarásnak más forrása is. Le sentiment de l'injustice. Az igazságtalanság megérzése. Vannak fiatalok, akik nem tudnak belenyugodni, hogy annyi embernek kelljen igazságtalanságot szenvednie, akiknek fáj az igazságtalanság akkor is, sőt még inkább, ha mást ér, más szenved miatta. Az ilyen elégedetlenség erő, amely mozgásban, nyugthatat-

Romain Rolland név aláírása

lanságban tartja a lelket és készíti, alakítja benne az új világot, a jobbat, az igazabbat. Az ilyen elégedetlenkedők nem öregednek meg, örök fiatalok, örök újítoók, mert csak az igazságosság teljes bekövetkezésekor pihenhetnének le. Ezek az emberiség mozgatói.“

Az előbb azt mesélte nekem, hogy mint egy gonosz álom, ül még mindig a lelkén az az emlék, hogy a világháború kezdetén, amikor 14 éves volt, nem ismerte fel, micsoda hallatlan büntetetre vetemedett az emberiség. Nem ismerte fel, mert csak ujságokban, hadijelentésekben találkozott vele. Látja, meg kell tanítanunk az ifjúságot több képzelőtehetségre, meg kell tanítanunk arra, hogy bele tudja magát élni a mások helyzetébe, hogy át tudja élni a másokkal történő igazságtalanságokat, hogy lássa, hogy megismerje az őt körülvevő világ valóságát, hogy ne szavakon, eszméken, hanem tényeken át alakítsa ki magában saját világszemléletét.

És még valami. Az ifjúságnak bátornak és őszintének kell lennie. Ez különben majdnem ugyanaz. Az őszinteséghez bátorság kell. És nemcsak másokkal szemben kell őszintének lennünk, hanem mindenekelőtt önmagunkkal szemben. Az önámítás sok baj kúforrása. Szembe kell néz-

nünk magunkkal és meg kell ismernünk magunkat. Mernünk kell őszintének lenni. Ez magával hozza azt is, hogy mindig meggyőződésből cselekszünk, nem divatból, nem bravúrból, hanem azért indulunk meg valamilyen úton, mert a lelkiismeretünk azt mondja: Ez a helyes út! Szilárd jellemű, egyenes lelkű emberek kellene, akik nem hazudnak se másnak, de még kevésbé önmaguknak. Emberekre, akik túllátnak saját lelkük körén és meglátnak a mások sorsát.

Látja, én, tulajdonképpen magamnak élő, szemlélődő lélek vagyok, vallásos lélek, hiszek az élet nagy törvényszerűségében, amely a Keletkezés és az Elmúlás ritmusán át teljesedik a Természet mérhetetlen birodalmában és bennünk is. Ez a meggyőződés és ez a szemlélet nekem megfelelő, engem kielégítene. De nemcsak én vagyok, vannak mások, akikhez tartozom, akikkel egy világban élek, akik dolgoznak, küszködnek, emberek, embertársaim. Az ő sorsuk is az én sorsom. Az ő vágyuk is az én vágyam. Azt szokták mondani, különösen mostanában, hogy két Romain Rolland van. Pedig csak egy van. De minden embernek két szárnya kell, hogy legyen, Az egyik, amely viszi, emeli saját egyéniségében, a másik, amely egy vonalban halad, szolidáris, embertársaival, az ő sorsukkal, az ő munkájukkal. És pedig azokéval, akik igazán dolgoznak, a dolgozókéval.

És értessen meg még valamit az ifjúsággal. Azt, hogy nagyszerű korba születtek bele. Becsüljék meg, szeressék ezt a vajdó, alakuló, vergődő kort, amelyben óriás lehetőségek szunadnak, amelyből még mindent lehet, amelyben nagyot mer az ember, láthatatlan hullámok táráján világokat jár be a hangja és a világűr bolygói közé merészkedik az utítérve. De ne a sport sztárok, a pénzvágtyból rekordtörők lelkesítsék, hanem az emberi szolidaritásból, az emberi jövőért mindentmerők, az Einsteinok, a mi korunk hősei... Őket kövesse, az ő nyomukon járjon és úttöréseiben, új-nyomon-indulásában, maradjon elválaszthatatlanul munkatársa a többi dolgozó embernek, a dolgozók tömegének...“

Ime Romain Rolland üzenete...

Krammer Jenő

Aki szereti a komoly, céltudatos, irodalmi színvonalú olvasmányt és magyarságát: az szívesen olvassa az

A MI LAPUNKAT;
pontosan újítja meg előfizetését és új barátokat, új előfizetőket szerez!
Siess! Fizess elő még ma!

A száműzött

Irta: Jarnó József

A kis szoba vaskos falait feketére színezte az olajlámpás füstje, mely vastag sugárban ömlött az üveg mögül. A hirtelen fény sugar, mi a füsttengerből kiszivárgott, alig világította meg az asztalt, melyen rendellen összevisszaságban heverték papirosok, könyvek. A szoba sarkai teljes sötétségben maradtak: az egyikben kalitkázott rigó szomorkodott csőrívágt a hús-maradékok felett, melyeknek bűze ellepte az egész szobát, beivódott a polcokon felsorakoztatott régi könyvek lapjai közzé s a megkopott papi ruhába, mely a házigazda aszkéta testén lötyögött.

Késő éjszaka volt. Az ablak alatt, az utcán, semmi se mozgott, senki se járt. A csönd ráterült a városra, mint egy nehéz halotti lepel s a dómtemplom égbeszűrő tornya mozdulatlan fenséggel őrködött az alvó Kassa fölött. Talán az egész városban nem volt ébren senki, csak a háztetőkön sírángozó macskák és a két ember, itt, a kis szobában.

Dacos nézésű fiatal ember ült szemközt a házigazdával, a szikár, aszott-testű pappal. Keveset szóltak, de valahogy mégse vették észre az órák múlását, — talán éppen mert az évszázad távozására figyeltek.

— Megmozdult a nép . . .

Az ablak alatt ájultan feküdt az éjszaka s a város girbe-görbe külvárosi utcáinak roskatag házaiban lidérces álmodt a nép, — a két éjszakára felejtődött ember arról a másik népről beszélt, amelyik országhatáron túl csakugyan megmozdult már és talán éppen most ünnepelte, fáklyák, szövétneknek fénye mellett, a saját ébredését.

— Páris . . .

. . . Itt, a város szívében, a méteresfalu palotákban nyugodt, kövér papok és széles mellű, hatalmas nagyurak aludták álmukat. A dómtemplom tornya büszkén emelte keresztjét a város fölé, mintha át akarna mutatni vele a hegyeken és határokon túra, abba a furcsa országba, ahol már reszketni kezdtek a papok, az urak és a keresztiek.

A pap kezébe vette, — sokadszor már alkonyulat óta, — a papírlapot és újra olvasni kezdte az ideges kézzel papírra vetett sorokat, melyeket tegnap írt Bacsányi János, a fiatal ember, aki szemben ült vele.

— Nemzetek, országok! kik rút keletében
Nyögtök a' rabságnak kínos kötelében
'S gyászos koporsóba döntő vas-igátok!
Nyakatokról eddig le nem rázhattátok;
Ti is, kiknek véret a Természet kéri,
Hiv jobbágyitoknak felszentelt hóhéri!
Jertek, 's hogy sorsotok, előre nézzétek,
Vigyázó szemetek! Párisra vessétek!

. . . Nyikorgó zörejekkel ébredezett a város. Paraszti szekerek dőcögtek a rossz kövezeten: gyümölcscsel, zöldséggel, baromfival jöttek s az ébredező város úgy nyelte el őket, mint valami megéhült torok. S a szekerek után, mintha őt is a girhes lovak húznák rossz lábaikkal, megérkezett a fény is, a hajnal.

*
*

Zsírosbajuszú, díszesdolmányú úr dübörgött végig dühös lépésekkel a hivatalos szobáján: báró Vécsey Miklós, a kamarai adminisztrátor. Az alázatoshátú hivatalnok, aki ott állt a szoba közepén, nem győzött eleget bólogatni a dühös szavakra, melyek időnként bő patakokban ömlöttek a hatalmas úr ajkai közzül.

— Ebadta fickó! Átkozott paraszt!

A hajlongó hivatalnok nagy buzgalommal állítgatta össze a fejében a mondatokat, melyekkel illendően kapcsolódhatna bele a nagyúr dühkitöréseibe.

— Engem mer párbajra hívni ez a szemtelen jobbágyfi! Engem, báró Vécsey Miklós kamarai adminisztrátort, ez a kóconfic kancellista, akinek az apja még saru-varga volt Tapolcán!

A hivatalnok végre megtalálta a mondatot, amit keresett, nagy igyekezettel kezdett el beszélni: — Amióta a császár megengedte, hogy a nem nemesek hivatalt vállalhassanak . . .

Dörgő hang szakította félbe az elgondolásban kacskaringósan hosszúra cirkalmazott mondatot:

— A császár! Csipkés ruhát húzott rájuk, ahelyett, hogy őket huzatta volna deresre! Nemes szabadságunk épületét megrendítette, hogy jobbágyparaszatok fiai hivatalt viselhessenek . . . Persze, hogy fejükbe szállott a dicsőség! A kancellista úr, a versfaragó, a mezillábas francia csőcselék rajongója, akinek az apja boldog lett volna, ha a hajdúm szóba áll vele, párbajra hív engem! Ilyen nemesi birtokról elcsavargott jobbágyfit küldött nyakamra kancellistának ipamuram, aki nem tanulta még meg, hogy a veszett eb azt a kezét is megmarja, amelyik kenyeret nyújt neki . . .

Hirtelen a hivatalnok felé fordult:

— Kend nemes ember, Istvánffy uram, mondja, eszébe jutott volna magának valaha párbajra hívni hivatali főnökét?!

— Horribile dictu, méltóságos uram . . . — ijedt vissza a gondolatától a megszólított.

— Ez a jobbágyfi pedig kardra szólít engem! De az ilyennek nem karddal hasogatják ám a bőrét, hanem mogyorópálcával! S nem nemes urak, hanem vármegyei hajdúk!

— Méltóságod . . .

— Botrányt botrányra halmoz, s a nemes

vármegye kénytelen túrni, mert a császár... Nemes kisasszonyokra meri vetni a szemét, nemes urat hív párbajra és verset ír „A franciaországi változásokra“! Kinyomatja, terjeszti...

— Talán, ha a helytartótanácsnak...

— Mit tud kend! Elmeheg kend! — morogott fel a nagyúr.

A hivatalnok kihajlongott a szobából.

A kamarai adminisztrátor komoran állt meg az asztala mellett, melyen még ott volt a párbajra hívó, keményhangú levél. A jobbágyivadék, Bacsányi János, levele.

— Igen, ha valaki a helytartótanácsnak jelentené... „Ti is, kiknek vérét a Természet kéri...“ „Hóhéri...“ „Hóhéri...“

A nagy, egészséges fogak dühösen csikorogtak meg a szájában.

— Akkor talán mégse használnak majd sokat a nagyúri pártfogók! Ipamuram, s a többi!

Levágta magát az asztal melletti székre, hogy a derék tölgyfaalkotmány belereccsent. Megmarkolta az odakészített tollat és kardforgató vonásokkal kezdett írni valamit.

* * *

A rácsos ablak mögül soványodott képű fiatalember sóvárgott a szép tiroli vidék felé. Kifelé nézett, a lágyszínekben zöldülő réteken keresztül, az egekkel ölelkező kék hegyekre. Szürke falak és erősen vasalt tölgyajtó vigyáztak rá, hogy a teste ne követhesse az úton a szemét.

A kuffsteini vár toronybörtönének lakója, a hajdani kassai cancellista, a franciás költő, a forradalmár, úgy nekiszorította magát az ablak sűrű, rozsdás rácsozatának, hogy a durván kovácsolt keresztvasak mélyen beírták magukat az arca húsába.

A szeme szomjasan itta a tájat, amelyen sohase járt és amelynek mégis minden bokrárt ismerte már, így, az ablakon keresztül.

Keserves igyekezettel erőltette füleit: nem hall-e hangokat? A börtön szomszédos cellájában, két méternyire tőle, nagy messzeségben, mert a két méternyi távolság kemény terméskövekkel volt kirakva, volt a barátja, Szentjóni Szabó. Két méternyire tőle, de az arcát nem látta hosszú hónapok óta s a hangját is csak néha hallotta az ablakon át, — a porkolábtól tudta, hogy a másik már halódik. S néha, csendes éjszakákon, hallotta, mint sikolt bele a tiroli vidék részvétlen idegenségébe egy lázas, deliriumos hang, a halódó ember panaszos szava.

— Haldoklik, — morogta maga elé — talán már meghalt...

Most nem jöttek hangok a szomszédos cella felől. Csend volt, a zivatar előtti nyárdélután ájult csendje, melyet csak néha tört meg az eső elől bujó madarak hangja.

... De ő a madárhangokon keresztül más hangokat is hallott: a beteg ember jajos, simogató anyakezet kérő kiáltásait. Csend volt, a

szomszédos cella felől sóhajtás se hallatszott, de mintha a vidék magába itta volna a hosszú heteken keresztül panaszkodó lázas szavakat és most a csend hangos szavával verné vissza őket...

— Meghalt...

Maga előtt látta a lázasszemű fiatal arcot, a rajongó tekintetet és a merészen ívelt vékony ajkakat.

— Szentjóni Szabó...

A tárgyalást látta maga előtt, a komornézű császári bírakat, akik monoton hangon ismételtgették a vádlottak nevei után az ítélet folyton visszatérő torulóját „fej és jószágvesztésre“, s a lelkes fiatalembereket, akik felfigyeltek az ébredő Páris felé és Párist akartak hozni Pestre, Pozsonyba, Kassára is...

Elmosolyodott. Eszébe jutott, hogy ő nem is volt benne az „összeesküvésben“, melyet a bírák hóhérral, pallossal és börtönök méteres falával zúztak pozdorjává, — ő csak tudott róla s nem jelentette fel. Ezért s a régi, Kassán írt versért szabta ki rá az egyévi börtönt a hétszemélyes tábla...

— Hiv jobbágyitoknak felszentelt hóhéri... — suttogta maga elé a végzetes szavakat s maga előtt látta a kicsi, piszkos kassai szobát, Baróti Szabó Dávidét, ahol hosszú éjszakákon keresztül dolgoztak az első európai nivójú magyar folyóiraton, a „Magyar Múzeum“-on.

— Baróti Szabó Dávid, ez a lelkes lelkesedésű pap, ez az aszketeszű exjezsuita, aki nem átalott barátsággra lépni a nem nemes forradalmár költővel, a királyok, urak és papok hangoszává becsmérőjével... S a büszke nemes, Kazinczy Ferenc, aki forradalmár lett, bebörtönözletett, de sohase tudott oly messze jutni a születésétől, hogy ne lássa bennem a jobbágy-paraszt dacoskodó fiát...

* * *

A schönbrunni kert hatalmas vaskapuja mögött be-belestek a járókelők. A fekete-sárga faköpenyeg előtt francia gránátos vártalt, hatalmas báránybőrkuccsmával a fején. Bent a kertben, melyen Ferenc császár nesztelen járású udvaroncai és a fehér-arany egyenruhás tiszték csak átsietni szoktak a palota felé, most megtépett egyenruhájú, sebesült franciák sétáltak, ácsorogtak.

Néhány nap óta minden megváltozott. Bécszet megszállta a francia sereg, a schönbrunni utakon lovas küldöncök száguldoztak, a palotában pedig ott székelt a császár, — de a másik, a francia...

Furcsa izgalmas színjáték volt az idegen katonák folytonos járás-kelece, a környékbeli suhancok bámész érdeklődéssel nézegették nap-hosszat.

... Dobszó perdült s a kert előtti őrháznál vigyázz-ba sorakozott az őrség. Aranyozott hintó érkezett a kapu elé, melynek két hatalmas szárnyát gyorsan tárták ki buzgó lakájkezek.

Fényes ruhájú francia szállt ki a kocsiból és kisegítelte társát, aki az osztrák hivatalnokok öltözékét viselte, ha kissé kopoltasan is. Maret volt, a bassanói herceg és egykori rablársa a kuffsteini börtönből, — Bacsányi János.

Sietős léptekkel vágtak át a parkon és mentek be a palotába. Az egyik teremben, ahol valamikor az osztrák császár bizalmas hivatalnokai dolgoztak, néhány francia katonatiszt tereferélt.

* * *

Amikor a császári hintó megállt a szegényes bécsi ház előtt, tömegbe gyűltek a kíváncsiak: ki tudja, talán maga a császár? A kíváncsiak serege azonban hamarosan oszolni kezdett, mikor meglátták, hogy csupán egy kopottruhás osztrák hivatalnok lép le a kocsi hágsójáról. Egy fiatalember, aki a többiekkel már szintén elmentni készült, meglepetten kiáltott fel:

— Bacsányi! Te itt?

A nyílt utcán összeölelkeztek. A diszruhás kocsis gyorsan elfordította merev lakájarcát a pürias jelenettől és a lovak közé csapott.

— A császárhoz jársz látogatóba? Magasra vilte az Isten a dolgod!

— Egy magyar írást kellett átjuttatnom a franciák számára...

— Napoleon nyilván meghallotta, hogy megszűnt a kassai Magyar Múzeum, s az új folyamat már ő akarja kiadni, — mi?

— A császár proklamációt intéz a magyarokhoz, hogy forduljanak el az Ausztriai Háztól, mely mindig csak elnyomta őket, s alkotmányunk épységben tartását és tiszteletét ígéri...

— Te írtad a proklamációt?

— Nem. Marton József fordította franciából, s a bassanói herceg ajánlotta a császárnak, hogy a fordítást javíttassa át velem.

— A bassanói herceg?

— Amikor Kuffsteinban raboskodtam, ismerkedtünk össze. Ő akkor az osztrákok foglya volt.

A fiatalember aggodalmaskodva intett néhány francia granátos felé, akik az utca másik végén ácsorogtak.

— S ha ezek elmennek, mi lesz?

— A császári kormány parancsára vállaltam csak a fordítás átjavítását...

— Igen: a császári kormány nyilván mindent megparancsol, ha Napoleontól parancsot kap a parancsolásra, ami az ebelsbergi csatavesztés és Bécs feladása után nem is tulságosan csodálatos... De ha ezek a báránybörkucsmások egyszer elhagyják Bécsét...

— Akkor talán én is velük megyek!

* * *

Hat év múltán osztrák csapatok adták vissza Párisban a francia gárda bécsi látogatását. A császárt, — vagy inkább Bonaparte tábornokot, — ekkor már Szent Ilona szigete felé szállította egy angol hajó.

Egy augusztusi hajnalon Szoikovich osztrák granátosfőhadnagy és négy katona állítottak be a Quai des Malaquais egyik házába, — néhány év óta itt lakott Bacsányi János.

— Parancsom van az Ön letartóztatására és iratainak lefoglalására.

Csendes bólintás volt a felelet.

Néhány perc múlva megindult a menet: Bacsányi négy feltűzött szuronyú katona között ment, mögöttük kis börtönkát vitt magával a főhadnagy. Bacsányi János lefoglalt iratait: két-három verset és egy esztétikai értekezést.

Az uton, amerre mentek, megbámúllák őket a járókelők, s az osztrák, porosz katonák.

* * *

A linzi parkban két elfáradt öregember sétálgatott. Egy férfi és egy asszony. A park keresztútjánál két férfi jött szembe velük. Az egyik meglökte a társát és odasúgta:

— Bacsányiék...

Továbbmenve halkán magyarázta...

— Száműzetésben van itt, húsz éve már...

— Hiszen kiderült, hogy nem volt tagja Martinovitsék összeesküvésének!

— Napoleon megbízásából lázító röpiratot írt a császári ház ellen... Amikor a franciák kivonultak Bécsből, elmenekült velük. Párisban fogták el, amikor a szövetségesek elkergették a korzikai kalandort. Bebörtönözték, de a császár kegyelmet adott neki, csak Linzet nem szabad többé elhagynia...

— Kazinczy sohse állhatta ezt az izgága, beképzelt embert...

— Mások se nagyon: nem is volt nemes ember, II. József alatt kapott csak hivatalt...

* * *

A linzi temetőben néhány emberből álló halottas menet kísért egy fekete gyalulatlan deszkából ácsolt koporsót. A sírnál röviden beszélt a pap, s aztán a sietőskezü sírások nekiláttak a koporsó elföldelésének. A néhány feketeruhás ember még levett kalappal állt egy darabig a sírnál, aztán megindultak a temető kapuja felé. Németül beszéltek valamennyien.

— Nyolcvankét éves volt, — harminckét évet töltött börtönben és száműzetésben... Nagyon vágyott haza szegény... Néhány nap előtt elmentem hozzá: egyedül volt, s önmagával beszélgetett — magyarul... Évek óta senkihez se szólhatott az anyanyelvén

— A temetésére se jött el senki odaátról: se rokon, se barát, se ismerős...

— Amíg az asszony itt volt, mégcsak éltek valahogyan, de az, szegényke, már hat éve halott.

... Valahol, egy linzi kőfaragómester műhelyében, az egyik segéd fültyürészve vésett ki egy sífeliratot:

„Die Mitwelt mag neidisch oder undankbar, aber die Nachwelt wird gerecht sein.“

Prohászka Ottokár naplójából

Prohászka Ottokár püspök művei megjelentek 25 kötetben, köztük van a csodálatos Soliloquia, magyarul magánbeszélgetés. Naplószerű följegyzések, lelkiismeret vizsgálás, lelki problémák, gondolatok és olvasmány-részletek teszik ki ezt a két kötetes munkát. Mindent, amit lát, érez és leír, a hit ereje hatja át. A naplóból kibontakozik előttünk Prohászka Ottokár harmónikus lelke: a mélységes erejű apostol, a széles horizontú gondolkodó, a szociális úttörő. Nem riad meg a kor nagy problémái előtt. Életrajzírója Schütz A. mondja: „Szociális tevékenysége a népmentés csillaga alatt indul, a nép igaza mellett minden alkalommal rettenhetetlenül sikra száll.” — Elolvashatják naplóját a nemkatolikusok is, hiszen nem régen Ravasz László ref. püspök mellátta őt megértő szeretettel. Fűnk! kérjétek el hittantárnaraitoktól olvasásra Prohászkanak ezt a csodálatos könyvét! (Vass László)

1884 október 4. A proletár sokaság egyre nő számban és nyomorban az ethikus materializmus befolyása alatt. Az ipar és kereskedelmi szabadság és a magánérdek korlátlan uralma természetszerűen szaporítja és nyomorítja. Egy végtelenbe menő szélforgácsolásnak és szétporlásnak nézünk elébe, mely miután megláztá az összetartozás inait, miután egy szellem és jog nélküli arisztokráciát ültetett pénzeszsákok halmozán egy kizsivatlyozott sokaság nyakára, a társadalom összeomlását eredményezi. Az ethikus materializmus, az egoizmus természetes következőse, hogy uraságot és szolgaságot terem. Az uraság együtt jár az azt teremtő elvek védelmével és telhelőleg jogos színezésével, brutálisabb kedélyekben erőszakkal és könyörületlenséggel; a szolgaságot pedig követi tehetséges lelkekben az ily helyzet jogtalan és tarthatatlan voltának ismerete, mely egyesül intéző és vezető szereplésben a tömeg sóhajaiban és jajával, esetleg bosszújával... A kereszténység is hozzászól a viszonyokhoz, hanem inkább általános elvekben, melyek részletezése és alkalmazása eszméitől áthatott és fölvilágosított férfiakra vár. Szent Ferenc nagy socialista volt; könyörögj értünk!

1885 május 31. Lelkem olyan, mint a virágzó hársfa, kellemet és illatot bolyan szeszt minden ágán és virágából s nem törődik a szomszédal. Visszamentem gyalog Táthra, s a hídról a patak mentében felujjongott lelkem; úgy örült, úgy vigadott. Különben csak mosolygok a világ ostobaságán; nyugalmas, csendes mosoly arcomon visszatürkörzi az isteni gondviselésből származó öntudatot.

1914 augusztus 18. Esik az eső, s a bakák felvonulnak s ordítják: éljen a háború! Van-e rettenetesebb téboly és alávalóság? S ez mint hazafiság is fest. Egészen új mentalitás szállja meg az embereket; óriási megfeszülés, erő kife-

lés, bátorság, áldozatkészség, hűség! De ez mind a bestializmus szekerén, mely emberhullák fölött hempereg! No, hát erről én nem írok itt. Ezt nem dicsóítem. Tudom, hogy sok nagy érzés fakad a harcok és kínok között, de nem, nem, nincs közöm az öldöklő világhoz. Nem Istennek, nem Krisztusnak világa ez! Mi közöm hozzá!? E házakhoz s hazákhoz, melyeknek lakói egymást agyba-főbe verik, srapnelezik, gránátözzák! Ah, mily igaz, hogy odi profanum vulgus! Sokszor hallom, hogy ez kevély szó. Nem; ez igaz, mély s felemelő szó! Ezt a bestye világot gyűlölöm! Favete linguis! Hallgassatok róla s nyelvöltögetéseire és frázisaira azt feleljétek, amit Krisztus mondott: nesciunt, quid faciunt. Gondolják, hogy kultúreberek, pedig kultúrából egy szikra sincs bennük!

1915 január 25. ... Nem, nem, semmi köze Krisztusnak s az evangéliumnak a háborúhoz, a kartácsokhoz, a srapnelekhez s a nagy szomorú pusztításhoz. Hál' Istennek, én sehol se szerepeltem mint hadbavonulók megáldója, mint zászlók szentelője s mint a hősök megbámolója; sehol, soha! Ez evangéliumi vigaszom is!

1915 augusztus 30. Mialatt öldöklés folyik s a sok frázis- és kartácspuffogatás, mialatt Vöröskereszt, hazafiság, kereszténység — pardon — mint kis dummer-augustok mozognak a sínen, s a kultúremberség mint taraját tépelt s egymást vérvő kakas lépeget s kukorékol, akkor az ember kérdezi: hát hol az isteni! Ah, az isteni! No, érdekes kérdés e zagyvaságban. Az isteni ott van, hová a nagyzó ember nem ér. Mi legyen az? Az az élet, mely szeretetből tesz s a jól úgy teszi, mint az Isten; nem érekből, nem haszonból, hanem jáságból. Bonum diffusivum sui — ez az isteni akció forrása és methódusa. Bonum agentes in gaudio... Isten végtelen örömből tesz... Akik szeretetből s az Úrban örvendéve tesznek, azok folytatják az isteni akciót. Isten bennünk s általunk tesz tovább. Ezek az isteni értékek, ez a gyöngyfodrokat hányó életfolyó; ah, mennyi a zene benne s az öröm s a gazdagság!

1919 augusztus 16. Teljes oktalanság volna részünkről a kapitalista rendszerért lelkesülni. Hisz nincs senkinek oly elvi álláspontja, mely jobban kötelezné harcra a kapitalizmus ellen, mint a kereszténységnek...

1919 december 14. ... A mammon-imádás, a több pénz, a gazdagodás szenvedélye fölszítva piszkos, kormos, világégéssé, rettenetes pusztítást végez nemcsak a gazdasági, hanem az erkölcsi világban. Az embereket szívitelenné, kegyetlené, önzökké teszi. A testvériséget csúffá teszi s az osztályharc s osztálygyűlölet rettenetes vezető szolamait kelti fel a kizsartak pártján. Logikája

a pusztítás s a tönkresilányítás folyamata. Ez a rablás, a kiuzsorázás, a feltétlen lekonkurálás, a pénz hatalmának imperialista pajzsra emelése, melynek szolgáljon minden...

1919 december 27 Magyar kultúra a szó igazi értelmében, magyar művészet nincs; mert nem volt ideje, hogy kifejlődjék. A szellem, az ízlés kifejléséhez idő kell, nyugalom és folytonosság kell; ez nem volt meg nálunk. Minket folyton felriasztottak, a barbár betörések elpusztítottak sokat, ami mint kikezdés, mint csíra már megindult... — Magyar kultúra, génusz, művészet! hányszor rázott meg léged török, tatár, kun, labanc betörés; nem volt magadbatérésre időd, lelkednek nem volt alkalma kifejlődni, szavadat nem hallathattad, magad szemébe nem nézhettél; ami kikezdéseid voltak ma, azokat holnap szétszakították. Folyton kezdetben s kezdetlegességben éltél, jártál, a kezdet buzgalma s a kiindulás ifjú hevő nélkül. Elpazaroltad erőidet... Vagy lán nem, benned rekedtek; nem volt alkalmuk s idejük, lehetőségük kipattanniok; reméljük, benned vannak, ki nem fejeződtek! Bár úgy lenne! Bár! Bár! S bár jönne egy korszak, hol magadra találnál s génuszoddal maradnál csendben s elmondhatnád s kiadhatnád, ami lelkedben jár, ami mint forma testet ölt, szint és báj!

1921 január 1. ... A somogyszéplaki pásztor, az ős-juhász meghalt. Nagybeteg volt s kérte urát, hogy engedje meg, hogyha meghal, temetésén az állatok elkísérjék. Makfalvay megengette. Nos, a koporsó után mentek az ökrök, tehének, a juhnyáj s elkísérték a határig; ott

megálltak, nagyot bőgtek s visszatértek. Az ős-juhász lelke ment bizonyára a koporsó után s az vonzotta, azután visszaterelte őket. Ez nem természettudományos világnézet, de factumos világnézet.

1921 augusztus 22 A csillagokat a középkor is nézte; nézte piros, zöld, kékes sugárzatosukat; nézte, hogy milyen csendes titokzatosságban ragyognak az álomba merült föld felett. Ugyan mit csinálnak? Megtermékenyítik az élet anyját; van csodálatos irradiációjuk s a föld fogán méhében aranyat, ezüstöt, rubint, zafírt, smaragdot. Az mind a csillagok szerelméből való. S az emberre is kihatnak, a véérére, lelkületére, idegeire... Ki tudja, hogy is van ez mind?

1921 szeptember 27. Tegnap füleltem a szobában a zámolyi gyerekek beszélgetésére. Mily érdekes! Azután néztem a sovány, pléharcú, merev tekintetű asszonyok szemét. Mily idegenség pihen ott. Mily psziché alszik ott öntudatlanul s szövögeti az élet szárait, — azét a megközelíthetetlen életét; a kis ház, a reggel, az est, a munka, a gyerekkezelés s a zámolyi völgyek kis patakánál való őgyelgés! Istenem... egy darab Turán! Hát még a ctány! Azt még kevésbé közelítettük meg. Mily pszichikai hegyek, kiellenségek, meredekségek ez igénytelen lapályokon. Itt is nehéz utak nyílnak, azaz, hogy kellene azokat megnyitni... Ez a psziché, az eredeti; ebben még nincs nyugati betét, „Einschlag“. Nyelv, ének, öltözet, tánc s háborgás, sírás, kapaszkodás a szegénység örvényeiből kifelé... A népkultúrának ebből a meg nem holygatott rétegből kell kifakadnia.

Sáfáry László verseiből

Lendület

Csalfán a földre görbített ég
nem állja útamat.
Nincs lábad,
ha visszarántanak dohos mesék.
Az égen is madár száll
s az ég se mozdulatlan:
Ráncigálják roppant csillagok.

Sokan vagyunk

Az összetartás meleg sugár,
ízzik szivemben
mint rózsatón a reggel.
Sokan vagyunk,
a föld szilárd alattunk
és álmaink is törhetetlenek.

Uj parasztok

A pezsgő habzik túl a nagy falon,
az ósdi emberek asztala limonádéra vár.
A nap már jóbarátunk,
nem izzaszt lóhalálra
és erős kezünk traktoron pihen.

Piros fonál

Az árnyékom hatalmas néger legény,
akivel egynek érzem magamat.
Sok zsákot hordtam a kikötőben,
jó lesz elnyúlni a fák alatt.
A nap lehajlik,
rágondolok a kedvesemre,
ki messze túl van a hegyeken.
Most indul a hold nagy szalmakalapban.
És kettőnk közé piros fonalat sző a szerelem

Cserkész civilben

Írta: MÓRA ISTVÁN

Valamelyik vicinális állomáson tagbaszadt, pirosképű, villogó szemű fiú jön be a kocsizakaszomba. Kosarat tesz le és egy fonatos butykost. Azzal visszazalad, egy kicsi gyereket hoz be, leülteti és bízta:

— Mindjárt itt lesz a nagymama is, ne félj, kicsim.

Megint kiszalad, hajlotthatú, vékonyka öregasszonyt segít föl a gőzösre, meg annak a batyujait emelgeti föl s helyezi a polcra, pad alá nagy gonddal. Aztán a maga bagáziát igazítja maga mellé, izmos lábai közé.

Elgondolom, hogy nagyanyja az az öregasszony, de nem is szólnak egymáshoz többet. Az öregasszonynak különben is temérdek baja van a kicsikével, aki előbb az anyját keresi, aztán valami Rózikát. A nagyika bízta: mindjárt galambom, mindjárt kis szívem. A másféleztendőforma gyerekecske akkor vizet kér. Az öregszüle csitítja:

— Mindjárt otthon leszünk drágaságom.

A kicsi elpityeredik előbb, aztán visítan kezd:

— Víz! Víz!

A tagbaszadt fiú kivész a zsebéből egy szépszem diót:

Nézd csak, kicsim, de szép dió! Neked adjam-e?

A kicsi ordít:

— Víz! Víz!

Megint a fiú:

— Adok egy kis mustot, jó lesz-e?

A kis béka arra elkezde orgonálni, s vége szakadatlan és elképzelhetetlen változatokban ismétli, hogy vizet, vizet, vizet!

Nem sokan vagyunk a kocsiiban, mindenki ideges, bosszankodó, az én fiúszomszédom pedig kimenekül a perronra. Én legalább úgy hiszem, hogy menekül.

Egymást éri errefelé a szomszédos vasutak csatlakozója. Akkor jó soká is kell várniuk. A sakálfiók egyre üvölt víz után, a szegény öregszüle belefáradt már a békítő csókba, könnybe lábbadt szemmel mondja:

— Édes Istenem no, hol vegyek én neked vizet?

Ujabb elbődülés. Mindnyájan kiszállunk a gőzkocsiból. Én legutóljára.

Hát az a köpcös fiú akkor már hozza is a vizet túristás cinpohárban s hallom, ahogy mondja odafönt:

— Itt a friss víz, nesze kicsikém.

Mégis csak úgy lesz, gondolom lent, hogy rokonok. Nagymama és két unoka.

A kis sakál elcsitúl, a fiú leszáll.

Megszólítom,

— Tesvérekéd a kicsike?
— Nem, kérem.
— Azt hittem nagyanyád az a jóképű öreg néni.

— Dehogy, kérem.

— Nem is ösmered őket?

— Nem én, kérem. Sose láttam.

— Hova utazol, fiam?

— Egerszegre.

— Honnan jössz?

— Sümegen voltam szüreten a szüleimmél.

— Milyen iskolába jársz?

— A polgáriba.

— Cserkész is vagy, úgy-e?

— Igenis, kérem.

Zalabéren leszállt az öregszüle. A fiú segített neki leszállni s hordta utána a portékáit.

Mikor Egerszegen leszálltunk mind a ketten, megkérdeztem a fiú nevét. Nem írom ki.

Típusa, megtestesült képe volt a cserkésznek — civilben.

Erdélyi József költeményeiből

Kisértet

Akit te hívtál,
hivatlan itt áll,
jobb hónom alatt
lángol a nap,
bal hónom alatt
holdujulat,
hajszálam csillag,
halálba csallak.

Isten kovácsa

Szemöldöke szemébe hullt
felső bajúszaként,
ha berugott, rázta korom-
lepte vad üstökét,
behorpadt mellét verte két
fekete öklivel.

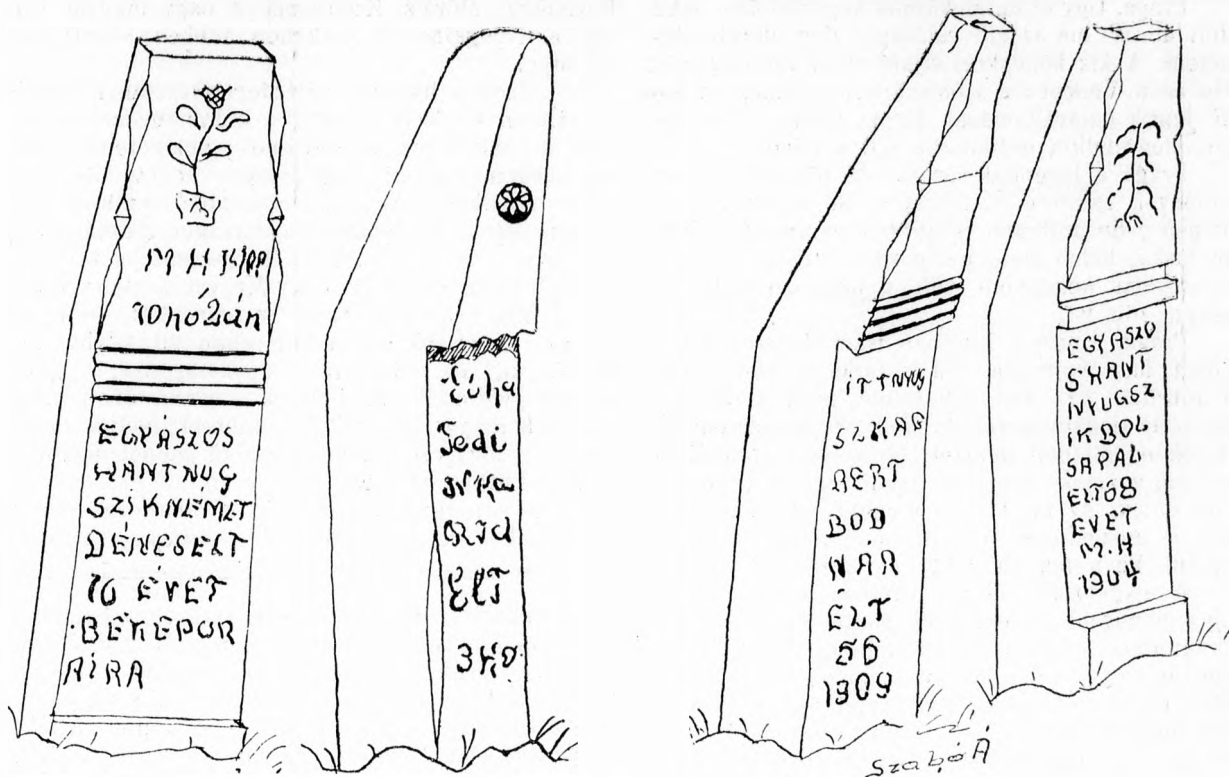
Isten kovácsa vagyok én,
világon senkivel

nem cserélek, hirdette a
tanyában szertesét.

Isten kovácsa, gondolám,
ez már aztán beszéd.

Sirját is láttam, hantja, mint
melle, besüppedt,
fejtől sötét jegenyefa
verte a kék eget,

Csónak alakú fejfák

A fejfa fából faragott oszlop. Ezt a sírhoz emlékjelül állítják. Különösen a református magyaroknál divatos. A Sarló nyári vándorlásának idején a Beregszász közelében levő bulcsui temetőben véletlenül csónak alakú fejfákat fedeztek fel. Ezekből adunk képeinkben mutatványt. Annak idején Balogh Edgár részletesen írt a Prágai Magyar Hírlapban ezekről a fejfákról. Solymossy Sándor szerint régenté a halász csikász népek a halott fejéhez ásták le az elárvult csónakot. Később, mikor már csónakot nem áshattak a sír fölé, a fejfát csónak alakúra faragták. Ez a jellegzetes ősi szokás sokáig maradt fenn. sőt — amint Balogh Edgár felfedezte — a bulcsui temetőben még ma is divatban van. A fejfa felső, előre hylő része a rávésett írást is megvédi az eső romboló hatásától.

A csónak alakú fejfa még ma is használatos az északi finn ugor népeknél s így ez a közös szokás is a közös rokonság egy bizonyítékául szolgálhat. Magyarországon ez a jellegzetes, ősi fejfa az Ecsedi láp vidékén található. Ady Endrének, az Új Vizek Hajósának, szintén csónak alakú fejfája van a budapesti Kerepesi-uti temetőben. Ennek képét A Mi Lapunk 1929. márc. száma mutatta be olvasóink.

Ilku Pál

RIKKANCS

Hadd állítsalak meg itt, embertársam.
Ál'ítsanak meg e kusza sorok,
Pihenjen egyszer a rekedt torok
Az arcodat most közelebből lássam.

Az ajkadon most szenzáció rezzen,
Izgalom vibrál keresztül-kasul
A hangodon, melytől megittasul
A levegő, Nem tizen, százan, ezren

Neked rohannak s kezedből kitépik
A hírt, mely mindent elesűfit s megszépít
S ott állsz a sarkon, kinesedből kifosztva,

Mint elesigázott, kihült forradalmár
Kinek hajrája csöndes, lassú dal már —
És némán lépsz a zajló uccahosszba.

SEBESI ERNŐ

A prágai magyar diákok

Prága. Úgy él mindnyájunk képzeletében, mint letűnt korok ma is élő valósága. Egy darab történelem. A kis középkori átjáró utcák fősvény szűk volta és a Vencel tér széles kiterpeszkedése a fejlődő korok határállomásai. Ez az áhítatos mult és jelen megrendítő, csodálatba ejti a nézőt.

Prága a legendák városa, de történelmi nagy események szintere is. Sokat sokat szerepel regényekben, de a filmen is elibénk varázsolják. Külseje tarka, belső élete pedig változatos. A multban keleteurópai középpont volt, a jelenben is fontos szerepet tölt be.

Prága, amely a multban iskoláiba sok idegen nemzet fiait vonzotta, ma is tarka e tekintetben. De tévedne az, aki azt hinné, hogy a nemzeti megosztás dacára a tanuló ifjak szervezetlenül élnek. Nem! minden nemzet fia szervezeten él itt és e szervezetek keretein belül fejlett kulturális életet élnek. Az ott tanuló magyar egyetemi hallgatók is mozgalmak, eleven munkában töltik el idejüket. Ez a munka nehéz és változatos.

A magyar ifjú idegen nyelven ismerkedik itt meg a magasabb tudományos étellel és rengeteget kell tanulnia, hogy a helyét méltóan megállja. Már maga egy-egy tudományos szakmába való elmélyülés próbára teszi az ifjú erejét és — dicsére tükre legyen mondva, — ezt az elsőrendű kötelességüket lelkiismeretesen végzik. De a saját tudományos szakmájukon felül bele kell kapcsolódnok a kor problémáiba is, hogy a szlovenszkói magyar életre vértzetten fel készülhessen. Mert a szlovenszkói magyarságnak okos és tisztán látó fejkre van szüksége.

Sok szó esik itt a szlovák-magyar kultúrközeledésről. De ez nem elég. Sok keleteurópai nemzet fia él itt, akiknek sorsa hasonló a szlovenszkói magyar sorsával. Ezekkel kell közelebről megismerkednünk s törekvéseiket a magunk javára kell hasznosítanunk.

Nem elég a szlovák magyar kultúrközeledés, de kell, hogy legfőbb feladatunk a magyar kultúr-munka kiépítése legyen. Az egyetem nem nyújt mindent s az így támadt űrt azzal kell kitölteni, hogy előbbre vigyük a magyar kultúrértékben való elmélyülést.

Ezt a célt szolgálják a magyar ú. n. diák-semináriumok. Ezekben vannak lerakva a szlovenszkói új magyar értelmiség létének alapjai. Céljuk és feladatuk a szlovenszkói élet valóság tudatosítása. Itt megismerkednek a kisebbségi kérdés lényegével s azt beállítják a világsíkba. A szemináriumok munkájának tartalmát adja a szlovenszkói magyarság gazdasági helyzete és az ebből fakadó kulturális orientáció. Röviden azt mondhatnók, ifjaink a szemináriumokban felkészülnek a szlovenszkói tudományos életre.

Ennek a munkának értékét és jelentőségét

felismerte Móricz Zsigmond, a nagy magyar író, aki a Nyugatba írt cikkében többek között ezt mondja:

„Ezek a fiatalok már idegen iskolában nőttek fel. Olyan nyelven tanulták a tudományokat, amelyen a szüleik ma sem értenek; nekik tehát szükségszerűen egy új magyarságot kellett kitermelniök magukból. Egy szociálisabb és kulturáltabb magyarságot. Európaibb magyarságot. Ők már semmit sem tudnak az Extra Hungaricum jelszaváról. Ők már nem mondják, hogy Magyarországon kívül nincs élet s ha van élet, az nem élet. — Ezek az ifjú magyarok ott a határokon túl Adyból indultak ki, az Ady kultúr-magyarságának a gondolatai gyűjtötták fel bennük a szent tüzet, hogy lehetnek magyarok és kultúremberek, méltók nemcsak a környező idegen nyelvű népelemekhez, hanem Európa kultúrájához.“

És a prágai ifjak azok is akarnak lenni: kultúremberek és magyarok! **Szepesy László.**

Erdélyi Fiatalok. A Kolozsvárott megjelenő romániai magyar főiskolások lapja II. évf. 5—6. száma teljesen a falunak van szentelve. László Dezső „a falut“ ismerteti. Dr. Imre Lajos „A falu kulturális tényezői“ -ről ír. Demeter János „A falu gazdasági szanalása“ címen útmutatást ad a falu értelmiségének a gazdasági téren teendőkről. Dr. Demeter Jenő a „Fontosabb népegészségügyi feladatok“ -ról ír. Pálffy Károly „Kultúr feladataink“ című írásában kihangsúlyozza, hogy az intelligencia legyen elsősorban tudatosan magyarrá. Demeter Béla ismerteti „A román ifjúság falumunkájá“ -t. Dr. Paál Árpád ismerteti Gyulay Papp Zsigmond tanulmányát a népről és az intelligenciáról. E mélyen szántó, alapos tudáson és tanulmányozáson alapuló cikk után bemutatja az Erdélyi Fiatalok irodalmi szcenáriumát, falutalulmány pályázatát, faluszemináriumát, a fiatalok munkáját, egyesületi életét. Ad könyvismertetést és híreket, stb. Röviden szólva: olyan gazdag, céltudatos, komoly és alapos minden írás, hogy igazán ráillik a lapra is, nemcsak az erdélyi főiskolásokra, Móricz Zsigmond találó szava: „bizonyosságot tettek a fellélekző magyar kultúra mellett.“ A kiváló havi folyóirat megrendelhető: Cluj-Kolozsvár, Str. Julin Maniu 8. Előfizetési ára egész évre 50 cseh korona.

„Hogy Magyarország legtermékenyebb harmada idegen uralom évszázadai alatt is megmaradt magyarnak, az a magyar paraszt érdeme, aki a legnehezebb viszonyok között is csöndes, lemondással teli munkát végzett, s ezzel megbizonyította, hogy fajiságát a nemzetállam védelme nélkül, idegen uralom alatt is meg tudja oltalmazni.“ — Szekfü Gyula: A magyar állam élet-rajza című munkájából,

A középiskolások tíz követelése

A tömeges diákbuktatásokkal kapcsolatban a haladó magyar egyetemi hallgatók és fiatal szakemberek *Sarló* szervezete az elmúlt nyár folyamán felhívást bocsátott ki a bukott diákokhoz és szüleikhez. „A jelenségek okát a tudományos körökben régóta elítélt, ódon iskolarendszerben felismerve a haladó magyar egyetemi hallgató-ság a bukott diákok segítségére siet és a mai rossz iskolarendszer megbuktatása és egy új oktatási rendszer kifejlesztése érdekében országos mozgalmat kezdeményez” — írta a felhívásban a *Sarló* országos vezetősége. Először a bukott diákoknak kellett jelentkezniük s beszolgáltatniuk a következő adatokat: név, születési év, iskola, osztály, pontos cím, a szülők gazdasági és társadalmi helyzete, miből bukott? mi a bukás oka? milyen pályára készül? miképpen változtatná meg az iskolát? mihez van kedve, tehetsége? A felhívás csak kevés diákhöz került el, de így is szomorú adatok jutottak a *Sarló* birtokába. Megtörtént, hogy a diák helyett a szülő jelentkezett és teljes bizalommal közölte azokat a súlyos gazdasági körülményeket, amelyek közti gyermeke nem tanulhatott eléggé, s azokat a lélekölő akadályokat, amelyeket a rideg, zavaros tananyagú mai iskolarendszer állított egy-egy életvágtyól és tehetségtől duzzadó fiú vagy leány elé. Egy ízben szlovák diáktól is hozott levelet a posta: töredezett magyar nyelven, szlovák helyesírással panaszolta el tragédiáját egy sportot kedvelő, cserkészettel űző, modern kultúráért és technikáért lelkesedő fiú.

A bukott diákokhoz intézett felhívást a maga teljes egészében magáévá tette a fiatal magyar tanítók pozsonyi kongresszusa július havában s mellette foglalt állást a *Sarló* e napokban lezajlott pozsonyi kongresszusa alkalmából megindult *Magvető* mozgalom is. Ez a mozgalom a bölcsészettanhallgatók, tanítójelöltek, tanárok és tanítók modern tudományos nevelési mozgalma. Élén Krammer Jenő dr. érsekújvári reálgimnáziumi tanár, A Mi Lapunk szerkesztő-bizottsági tagja áll. Az új mozgalom nagyarányú akciókra készül a diákbuktatások ellen s propagálja a *Sarló* felhívására júliusban megjelent diákköveteléseket. Ezeket minden okosan gondolkozó diák magáévá teheti. A diákkövetelések a következők.

1. Az iskolákban azonnal el kell törölni az osztályozást és a buktatást.

2. Az előmenetel alapja a tehetség szerinti irányítás legyen az iskolák megfelelő ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági, természettudományi, szelemtudományi és egyéb szakágazataiban.

3. A játék és tornaórák száma a kétszeresre emelendő. Minden iskola kapjon sportpályát és uszo-

dát! *Praktikus egészségügyi oktatás kell orvoselőadókkal.*

4. Minden iskolában nyíljék meg a könyvtár és folyóirat-terem s létesüljön napközi diákotthon, ahol olvasni és tanulni lehet. Az osztályokban fali-újság engedélyezendő.

5. Nyíljanak meg a laboratóriumok és iskolai múzeumok, hogy megfelelő szakirányítás mellett a diákok maguk, szabadon dolgozhassanak, kísérletezhessenek az iskolában.

6. Demokratikus választás alapján épüljön ki minden osztályban és iskolában a diákönkormányzat. A diákság önkormányzati szervei, valamint a diákönképzőkör, a diáksporthozjárók és a cserkészcsapatok megbízottai a szülői értekezletekkel és a tanári konferenciával karöltve dönthessenek az iskola kérdéseiben.

7. A diákság önkormányzati szervei útján gyakorolhasson kritikát a tanárok működéséről, hogy a kölcsönös őszinteség és bizalom jegyében a nevelők és a diákok közösen intézhessék a fiatalság ügyeit.

8. Hetenként egy nap álljon a kirándulások, tanulmányi látogatások, ének és játékdélutánok és a sport rendelkezésére.

9. A zene, a sport és a teljes függetlenséget élvező diákönképzőkör működése más tantárgyak rovására, a rendes tanulási időben kapjon helyet. Nyári tanulmányutakról, taborozásról, vándorlásokról az iskola gondoskodik.

10. A bejáró diákok számára minden iskola mellett internátus létesüljön, ahol a szegény diákok teljesen ingyen lakást és kosztot kapnak. Szegény szülők diákgyermekai a 14 ik életévtől kezdve rendes eltartási segélyben részesüljenek.

A diákkövetelések pontokba foglalása után a diákság szabad véleményére kíváncsi A *Mi Lapunk* szerkesztősége. Irjálók meg véleményeket erről a tíz pontról! Irjálók meg, hajlandók vagytok-e érdekében propagandát kifejteni? A tíz pontot meg lehet vitatni az önképzőkörökben s meg lehet beszélni a tanárokkal is. Minden őszinte véleményt tudomásul veszünk, leközlünk és megválaszolunk. Ma már a szabad szóolás megilleti a diákot is. A *Mi Lapunk* tíz év óta a szabad diákszó pártját fogja s az ifjúság önneveléséért küzd. Hallani akarjuk diák-olvasóink bátor állásfoglalását az önnevelő diákönképzőkörök mellett! Bizunk az ifjúság romlatlan természetességében, gátlástalan tisztaságában és becsületes szándékaiban. Kívánjuk a játék és a munka önnevelő iskoláját!

A Mi Lapunk nagy pályázatának jutalma: 21 könyv 1.000 korona értékben

Március havában szólította fel A Mi Lapunk a diákokat, iparostanoncokat, ifjúmunkásokat és falusi földművesfiatalokat egy újszerű, nagyszabású pályázatra, amelynek keretében a kisebbségi magyar ifjúság maga elé tudatosíthatja az életében lappangó súlyos problémákat. Egyszerűen csak arról volt szó, hogy egy-egy fiatalember megírja hűen, cikornyák nélkül a maga köznapiját, úgy, ahogy az reggeltől estig munkában és pihenésben, gondban és örömben eltelik. A pályázat sikerült. Tizenöt érdekes levél közül választhattunk ki hét értékes tényirodalmi munkát, hét plasztikus leírását hét napnak. Elfutott előttünk a pincérfiú, a bejáró diák, a gyógyszerészgyakornok, a kosztos diák, az asztalossegéd, a parasztdiák és a küzködő hadiárva filmje.

A hét levélre A Mi Lapunk bírálóbizottsága meghozta ítéletét. Mind a hét leközölt levél jutalmazásra sarkalta a bírálóbizottságot, de nem felejtkeztünk meg a le nem közölt levelek íróiról sem. A Mi Lapunkat nem az a cél vezeti, hogy egyeseket elkülönülve kiemeljen a többi, az ifjúság tömege közül. Mi a megjutalmazott egyeseket éppen ellenkezőleg erősen be akarjuk kapcsolni a fiatalság egyetemes életébe. Gondolják meg a most jutalmazott fiatalok, hogy nem nekik szól a megtisztelés önmagukban, hanem annak a várható hasznos szerepnek, amelyet mások, társaik öntudatosítása, józan valóság szemlélete érdekében vállalni fognak. *A nekik juttatott könyvek is: legyen köztulajdon általuk, kölcsönözzék szívesen barátaiknak, s őrizzék gondosan, hogy a könyv egy ember szekerénye fenekén kiolvasás után haszontalanul ne heverjen. Gondoskodjanak arról, hogy a nekik juttatott könyv sohasem legyen olvasatlan.*

A bírálóbizottság jelentése:

A pályázat kiírásakor ez volt a jelszó: nem irodalmi alkotásokra van szükség, hanem a valóság becsületes, őszinte, teljes felmutatására. Meg kellett írni egészen egyszerűen, minden művészi beállítás, irodalmi póz nélkül, hogy mi megy végbe, mi történik egy köznapon reggeltől estig a diák, az iparostanonc, a földműveslegény, a fiatal munkás életében. Ezt a kitűzött célt a leghűbben három pályázó érte el: Schrank Béla, Csontos István és Ilku Pál. A pincérfiú élete volt a legreálisabb, legvilágosabb életdokumentum. A gyógyszerészgyakornok leveleiben többször is szónoki lendületbe csapott át s túllépte a kitűzött célt. Amint elhagytuk a hangzatos bevezetést és befejezést, keményen, tisztán, szinte kézzelfoghatóan megkaptuk azt, amit akartunk: egy küzdelmes köznapot a patikában. A bejáró diák néhol általános életrajzi anyagot adott, úgy a különböző évszakokban, változó bajokra is kitért, de ezek az egy nap perspektíváján túlmenő adatok nagyon jól emelték a szóbanforgó egy nap képét. Mind a három pályázó első díjat érdemel.

Szabó Géza asztalossegéd nem ragaszkodott eléggé a kitűzött feladathoz, s egy napját csak általában pedzette, ellenben inkább kis önéletrajzot igyekezett adni, sőt érdekes és tanulságos gondolatait is közölte velünk sorsáról. Kiváncsiak lettünk volna konkrétan arra, hogy mit kell dolgoznia, milyen az élet a műhelyben. Figyelmébe ajánljuk a pincérfiú írását. Miután a levélből kicseng a pályázó nagy vágyódása könyv, kultúra, tanulás iránt, kérjük A Mi Lapunk szerkesztőségét, hogy támogassa ezt a tünődő, helyes ítélőképességű fiatalembert törekvéseiben. A második helyre ajánljuk.

Három fiú munkája inkább irodalmi kísérletnek tetszett, mint egészen egyszerű ténydokumentumnak. Bevalljuk ugyan, hogy az irodalmi kísérlet feltűnően jól, várakozáson felül sikerült. Balga László szinte novellát írt. Jó novellát, a saját életéből. Menyhárt László, mint marokszedő diák, kissé, mintha inkább szónokolt, mint dolgozott volna ott kint a mezőn. Oriskó István a kora gyermekkorától gyöttrődő hadiárva; a fájdalom és a

csakazértis bátor életvállalás művészi rajzát adta. De mindhárman többé-kevésbé elhanyagolták a köznap reális részletezését a nagyobb, átfogóbb életvallomás kedvéért. Három értékes írást, de három egyéni életproblémát kaptunk, akkor, amikor az egyesek levelében az ezrek és ezrek ismétlődő mindennapját. Javasoljuk, hogy A Mi Lapunk karolja fel írói irányú tehetségüket. Kapjanak pálmát az őszinte, igaz, izigvérig élő, valóságos irodalmi munkáért, de toroljuk meg a kitűzött feladattól való eltávolodást. Ajánljuk ezért őket a harmadik díjra.

A Mi Lapunk szerkesztőiből alakult bírálóbizottság

A jutalmak

A Mi Lapunk szerkesztősége a bírálóbizottság jelentése alapján a következő díjakat osztotta ki;

Három első díj:

Schrank Béla címére: *Upton Sinclair*: Ács fiának hívnak. *Tarasszov Rodionov*: Csokoládé. *Móricz Zsigmond*: Légy jó mind halálig.

Csontos István címére: *Raoul Francé*: A nővények élete. *Szabó Dezső*: Segítség. *Kodolányi János*: Futótűz.

Ilku Pál címére: *Kassák Lajos*: Egy ember élete. *Ludvig Renn*: A 902 csek. *Jaroslav Hasek*: Svejk.

Egy második díj:

Szabó Géza címére: *Upton Sinclair*: Kutató

Sámuel. Jack London: Eden Martin. *Barta Lajos*: Sötét ujj.

Három harmadik díj:

Balga László címére: *Szabó Dezső*: Segítség. *Jaroslav Hasek*: Svejk. *Maxim Gorkij*: Az anya. *Menyhárt László* címére: *Móricz Zsigmond*: Légy jó mindhalálig. *Jack London*: Eden Martin. *Kassák Lajos*: Napok, a mi napjaink.

Oriskó István címére: *Kassák Lajos*: Napok, a mi napjaink. *Móricz Zsigmond*: Kerek Ferkó. *Szilágyi András*: Uj pásztor.

A könyvek mellé a Sarló mellékelt értékes füzeteket és folyóiratokat. A többi pályázó A Mi Lapunktól kisebb könyvjutalomban részesült. *A Mi Lapunk szerkesztősége*

ÖNKÉPZŐKÖRI MUNKA

Új útra lépünk.

A középiskolák megnyíltával ismét megkezdődik harcunk régi céljainkért. Ebből az alkalomból szólok hozzátok, (mint középiskolás és egyben bizonyítékául annak, hogy *A Mi Lapunk* tényleg a mi, a középiskolások lapja) és visszapillantok múlt évek törekvéseire, eredményeire, hogy ennek alapján fogalmazzam meg céljaink elérésére irányuló törekvéseink új súlypontját.

Harcunknak egyik fontos érdekes része a középiskolás ifjúság egyetlen művelődési intézményének, az önképzőkörnek korszerűsítéséért indított harc volt. Az egész haladó szellemű diákság, Érsekújvár, Pozsony, Kassa, Beregszász, Ipolyság és Losonc diáksága indította és vállalta ezt a harcot, amelynek célja és kötelessége lett volna, hogy az önképzőkör ferdeségeinek következményeképpen mutatózó, a középiskolások egyéniségében és gondolkodásában megnyilvánuló bajokat, hogy csak a leggyakrabban előfordulókat említsem, az általános nemtörődömséget és érdektelenséget, másrészt a túlzott individualizmust, a hamis ambíciót, a hazug pesszimizmust megszüntesse és egy új önképzőkörrel egy nemesebb, új diáktípus születését előmozdítsa.

Az önképzőkör korszerűtlen szervezetének felismerése robbantotta ki a harcot. A diákság öntudatos része rájött arra, hogy az önképzőkör nem-hogy előmozdítaná, hanem ellenkezőleg, gátolja az ifjúság széles tömegeinek művelődését és megakadályozza az új diáktípus általános kialakulását. Rájött arra is, hogy az önképzőkört csak úgy lehet kiemelni eddigi állapotából, ha szervezeten új alapokra helyezik azt, amely szervezeti megújítás a szervezet belső felépítésében rejlő rügek útján feltétlenül maga után vonná az új szellem kialakulását. Természetesnek látszott a reformok kidolgozói előtt, hogy csakis szervezeti megújítás eredményezheti a kitűzött célt, mert elképzelhetetlen, hogy a régi önképzőkör a maga ózsdí, individualizmusnak kedvező szervezetével egy új, kollektív szellemi irányt eredményezhessen.

Az önképzőkör megújításáért indított harc a múlt évvel lezárult. S most, hogy visszatekintünk az elmúlt néhány évre, meg kell állapítanunk, hogy a mozgalomnak pozitív eredményei nincsenek. Volt idő, mikor egyik-másik önképzőkör, éppen a végrehajtott, nehezen és rövid időre szólóan végrehajtott újítások következtében tudott eredményt, mégpedig gyönyörű eredményt elérni (lásd az érsekújvári önképzőkör 1929/30. évi működését). Az egyes ön-

képzőkörök szép nekiindulásai azonban csak igen rövid ideig tarthattak.

Itt felmerül a kérdés, hogy vajjon mi okozta az önképzőkörök megújítására vonatkozó kísérletek kudarcát?

Az önképzőkör kudarcát kétségkívül az új önképzőkör szervezetében rejlő belső okok idézték elő. *Az új önképzőkör szervezete belső ellentétben lett volna az iskola szervezetével és az új szervezet követelményeképpen jelentkező új szellem ellentétbe került volna az iskola hivatalos szellemével.* Ennek a ténynek a felismerése nyilvánvalóvá tette, hogy az iskola és az új önképzőkör előbb utóbb kizárják egymást. S mivel a hivatalos felfogás az, hogy az önképzőkör az iskola függvénye s ott csak „az iskola szellemében illik a dolgokat felfogni“, az új önképzőkör fejlődésének lehetősége hamarosan el volt vágva.

Máskülönben fényesen beigazolódtott, hogy az ifjúság új szelleme és munkaakarása csakis új alapokon épülhet fel.

Mi, kik az önképzőkörök reformálását csináltuk, ma már tisztán látjuk, hogy az iskola keretén belül egy ilyen szellemet előidéző szervezés kilátástalan. De megmosolyogjuk azokat is, akik ujabban egy szlovenszkói ifjúsági lapban verik a nagydobot az önképzőkörök megreformálása érdekében és lekopírozták a haladó diákság által elgondolt, legalkalmasabbnak vélt formát és azt a reakció előmozdítására akarják felhasználni. Megmosolyogjuk őket a céltalan kísérletezésért, amely formával, amely csakis a haladást képes előmozdítani, a haladást akarják megállítani. Mi „csak“ az iskola szellemével, ők magával a szervezetben rejlő szellemmel kerülnek ellentétbe.

Az önképzőkör megreformálására irányuló kísérlet nem sikerült, mert a dolgoknak lényegében volt, hogy ne sikerülhessen. A kísérlet mégsem volt teljesen hiábavaló. A reformok kudarcra sok, előttünk eddig eltakart, vagy csak homályosan ismert dolgokról rántotta le a leplet. Sok olyan fontos tényre jöttünk rá, melyeknek felismerése is felér a reformok sikerével. A legfontosabb ezek között az a felismerés, amely arra tanít, hogy a középiskolás tömegek sokkal jobban kötve vannak, sem hogy azokat ilyen elszigetelt törekvésekkel, mint az új önképzőkör megszervezésére indult mozgalom, a haladás mellé lehessen állítani. A tömeg kötöttsége elsősorban az iskola szelleméhez való kötöttségben, másodsorban a szociális lelkiismeret és a társadalmi helyzetfelismerések hiányában rejlik. Ez alól a kötöttség alól való felszabadulás nélkül pedig semmiféle haladás sem képzelhető el. A kötöttségek alól való felszabadítás feladatát az új önképzőkör nem teljesíthette, s azt csakis min kinek önnön helyzetéből való kiindulás adhat meg.

A önképzőkör megreformálásán keresztül vezetett út ugyan nem volt haszontalan, de nem is vitt el minket célunkhoz: egy egyetemes, haladó szellemű diaktípus kialakításához. Ezért elhagyjuk

ezt az utat, hogy más, a célhoz közelebb vivő utat keressünk!

Melyik legyen hát ez az út?!

Mindenekelőtt le kell szögeznünk azt, hogy ez az út, melyen most mi elindulunk, nem viheti az egész tömeget a célhoz. Még kell elégednünk a tömeg egyrészenek célhozjutásával.

Ez az út nem a kollektív képzésen keresztül vezet. Itt mindenki saját magából indul ki, önmagát hajtja, önmagát tanítja, s egyedül kell haladnia a kitűzött cél felé. Elsősorban is menjen ki az emberek közé, palotákba és nyomortanyákba egyaránt. tartsa nyitva a szemét, jól nézzen körül. Ismerje fel mindenki önnön társadalmi helyzetét, vonja le az általános társadalmi helyzet konzekvenciáit. Vesse le az összes belénevelt vagy felvett csökevényeket, mondjon le a csábító, élvezetes, de rohadtt dolgokról. Ez az alap szükséges mindenkinek, foglalkozzon akár természettudományokkal, irodalommal, művészettel, zenével, akár társadalomtudománnyal, hogy előítéletektől mentesen képeshesse magát tovább.

Ha ez az alap megvan, ne álljon meg itt, képezze magát tovább, olvasson, dolgozzon, *építse szellemét szociális, harcra kitarással, hittel és ne lemondó megadással.*

Ez az út nehezen járható, göröngyös, fárasztó és nem mindenki tud eljutni a célhoz. De aki nem csügged, akinél nem csökken a lelkesedés és kitartás, az biztosan eléri a célt, azt, hogy új, haladó szellemű, társadalomtudományosan és természet tudományosan gondolkodó ember váljék belőle.

Diáktestvéreim! Lépjünk erre az új útra!

(Losone)

*

Mivel az önképzőkör kérdése nem tud nyugvó pontra jutni; innen is, onnan is panaszok érkeznek állandóan, felhívjuk kedves olvasóinkat, hogy a fenti cikkel kapcsolatosan mondják el véleményeiket pro és contra, hogy mit várnak az önképzőkörtől és mit akarnak benne elérni? Az így meginduló vita fel fogja tárni a bajokat s bizonyára megoldást is fog mutatni, feltéve, hogy az önképzőkör minden egyes tagja nem csak élvezni, de komolyan dolgozni is akar. Várom a hozzászólásokat! Szerkesztő

Az önismeret külön véve, minden egyéb körülállások nélkül, csak csorba hasznat hajtana; de a bölcsesség azt kívánja, hogy mindenki magát, azaz testi s lelki tulajdonait, körülményeit úgy mint nemzetiségét, vagyonát, hazáját, hazafait; összeköttesse. azaz: szüleit, rokonit, gyermekit: választottit, úgy mint szerelmét, barátját, ismerősit oly tökéletesen ismerje, amint azt agyvelői ereje engedi: — a bölcsesség azt kívánja, hogy ezek kitanulása s kiismerése élete fő foglalatossága s fő tudománya legyen; s hogy végre minden külön helyzetiben, önmagát s összeköttesítését keresztül látván s tökéletesen ismervén, ha úgy szabad mondanom, *házi esze szerint cselekedjen.*

SZÉCHENYI ISTVÁN

A MI LAPUNK KÖNYVESPOLCA

Az ismertetett könyveket kiadó-hivatalunk szívesen beszerzi, Portót nem számítunk.

Rovatvezető:
FENYVES PÁL dr.

Ismertetési példányok e rovat vezetőjének címére is küldhetők: Budapest, IV., Egyetem-utca 4

Sas Andor: Egy magyar nagybirtok történetéhez

(A Schönborn-uradalom a 18. században.)
(A „Századunk“ Könyvtára. 8. szám. Budapest, 1931.)

A munkácsi kereskedelmi akadémia magyar tagozatának tudós professzora egy terjedelmesebb mű bevezetését bocsátotta közre ebben az alig másfél ivnyi füzetben. De ez a rövid bevezetés többet mond el az Északkeleti Kárpátok rengeteg erdőit évszázadokon át birtokló kiskirályokról, mint bármely korábban megjelent helyi vonatkozású monográfia, s ez a másfél ív súlyosabban esik a latba, amikor Kárpátalja újabbkori történetéről van szó, mint akárhány vaskos foliás. Az alaposan felkészült szerző izgalmasan érdekes képet ad a Schönborn-latifundium tündökléséről, amelynek a jelenre vetett árnyéka, ennek az agrártörténeti tanulmány-nak fájdalmas időszerűséget biztosít. „A munkácsi Schönborn-birtok volt a legnagyobb birtoktest, melyet a földreform Kelet Középeurópában megszüntetett s amint gazdasági és jogi létének lezáródásával belépett a múltba s a zavartalan históriai megismerés tárgyává vált, a jelenre eső árnyéka most ad csak igazi fogalmat arról, hogy mi is volt ő valójában, mit testesített meg a régi Ausztria és Magyarország gazdasági és társadalmi rendjében, micsoda sorsot jelentett a területén és szomszédságában élő ruszin és magyar parasztság, nemesi középosztály és zsidó polgárság számára. Egy külön világ volt a Schönborn-uradalom s különvalóságában kicsinyített, de hibátlan mása annak az állami és társadalmi szervezetnek, amelyből kinőtt és amelybe illeszkedett.“ Majdnem negyedmillió hold egy kézen, a nyomornak klasszikus földjén, a szegénység országában! Már csak negyedmillió hold a márciusi forradalom után, de annál is több a 18. században, amikor a hadiszállítások kedvező konjunktúrája még ezt a lomhamozgású óriást is gyors keresetbe segítette. A folytonos hadikészülődés, a sokféle háború: ez volt ám a jó idő erre a negyedmillió holdra! Végül mégis a háború okozta a vesztét. De a háború árnyékában, a negyedmillió holdas birtokóriás árnyékában csak nem akar a fényes Nap virradni ennek a birtoktörténetnek szenvedő hőisére: az *ittlakó népre*... Sas Andor nagyszerű megjelenítő erővel tárja elénk a múltat. Tudományos kutatómunkája révén ez a darab történelem valóban az *élet mestere* lett: a múltat tanítja, de a jelent magyarázza s a jövőre nevel.

Fenyves Pál.

FOLYÓIRAT-SZEMLE

Literatura. (Beszámoló a szellemi életről. A Magyar Irodalmi és Művészeti Szövetség, a Lafontaine Társaság és a Vajda János Társaság irodalmi közlönye. Szerkeszti: Supka Géza dr.) — VI. évf. 5. szám. —

Riedl Frigyes halálának tizedik évfordulóján megkapó arcképet rajzol „az utolsó nagy magyar lanár“ról Kemény István, „Riedl nemcsak irodalomtörténetet tanított, hanem — saját példájának erejével — tanári etikát is. A tanítványok szeretetét és ragaszkodását mindennél többre becsülte és azok, akiket még a belvárosi reáliskolában tanított, elmondják, hogy nyolc esztendő leforgása alatt alig vett kezébe iskolakönyvet. A tanteremben ide-oda sétálva, beszélgetve adott elő, azután pedig előadását összefoglalva lediktálta. A szokásos osztályozásoktól mindig irtózott; notesze sohasem volt, de azért mindegyik tanítványát alaposan ismerte. . . . Mindig fenntartotta a kapcsolatot az étellel. A modern irányokat figyelemmel kísérte és ha valahol feltűnni látott egy egy biztató tehetséget, magához hívta, elbeszélgetett vele és megpróbálta alaposan megismerni . . . Riedl Frigyes katedrája messze fölülemelkedik azokon a katedrákon, amelyeknek szelét egyre nyaldossa a gyűlölködés, a napi politika. Riedl mindezt nem értette. Ő, aki a világháború kellős közepén ezeket a szavakat írta le: *mi még az iszony és gyűlölet eme napjaiban is tartjuk az emberiség szellemi szolidaritását* — érthetetlenül nézett maga körül, amikor a tudomány hajlékában magasra csaptak a szenvedélyek hullámai . . . 1918 őszén Riedl nagy munkához fogott, amelynek már csak vázlatát készíthette el. A magyar jelen és a magyar jövő problémái nyugtalanították és e nyugtalanító kételyeknek akart könyvében kifejezést adni. Sajnos, mindez töredék maradt . . .“

Magyar Iparművészet, (Szerkeszti: Szablya-Frischauf Ferenc; kiadja: az O. M. Iparművészeti Társulat.) — XXXIV. évf., 5--6. szám. —

Háy Gyula „Az iparművészeti oktatás jövője“ címen értekezik. Cikkének konklúzióját szó szerint idézzük. „A szecesszió sznobizmusának, népies nemzeti irány szentimentalizmusának és az egész régi értelemben vett iparművészet felületes, dekoratív dilleltantizmusának el kell tűnni minden iparművészeti iskola falai közül. Az iparművész képzés minden eddiginél komolyabbá, mélyebbé fog válni. Ahogy a korszerű építészlet fokozott mérnöki gon-

dolkodást kíván az építésztől, úgy a korszerű, a szó új értelmében vett iparművészet és tökéletes technikai képzettségű művészeket fog követelni. A jövő iparművésze a nagyiparnak egyik *szakembere* lesz, aki nem helyezkedhet el a nagyipar kollektív termelési folyamatába a nélkül, hogy annak módszerével teljesen tisztában volna. Szívós, alapos, mélyenszántó munkát fognak elvárni az ipari tervezőtől, tehát ilyenféle munkára kell őt már az iskolában ránevelni. Hozzá kell szoktatni, hogy a felületen járó szellemességnek, ami a régi iparművészetben elfogadható, sőt nagyon kívánatos volt, a jövőben nem lesz semmi helye. Időt, fáradságot nem kell és nem szabad majd kimélni a nagyipar tervezőjének, mert hiszen nem az lesz a feladata, hogy magát az árut sebtében megtermelje, hanem hogy száz százalékig megoldott széria-modelleket tervezzen.*

Új Szín. (Modern művészeti folyóirat. Szerkeszti: *Rózsa Miklós*) — *I. évf. 2. sz.* —

Csorba Géza művészetének fejlődésmenetét tárgyilagossá és mégis megleghangú tanulmányban ismerteti *Kárpáti Aurél*. „Most egy éve leplezték le az Ady síremléket, amely az új magyar szobrászat egyik legszebb, legérettebb, legmonumentálisabb eredménye. Végre egy *igazi szobor*, főképp abban az értelemben, hogy mellőzi a festői és irodalmi elemeket s a legtisztább plasztika nyelvén szólal meg és fejezi ki magát. Kivételes tehetségű mestere majd húszesztendő művészi álmát testesítette meg benne: a harcosszenvedői költőnek kőbe formált, fájdalmas dacos lendületű, zárt egységbe komponált vízióját. *Csorba* nagyszerű munkát végzett itt. Egyképpen méltót a vállalt súlyos feladathoz és önmaga erős kvalitásaihoz. A nyers sziklatömbön ülő, hatalmas figura három lépcsős talapzaton nyert szerencsés elhelyezést. Attitűdje közvetlen, stilizált nagyvonalúságában is természetes, bár a tragikus patosznak az a komor fensége sem hiányzik belőle, amely annyira jellemző Ady lényére. Az arc klasszicizált vonásai nem portrét adnak, csupán emlékeztetnek a költőre. Az izmok játékát ritmikusan kidomborító, robusztus test csaknem mezítelenné tesz a hozzátapadó, helyenkint észrevétlenül elvesző, könnyű lepel alatt, amelynek ívelt redői szinte zenei hullámzással kísérik és erősítik az alak főformáit. Az egész figurán — ahogy felsőteste a contraposto mérsékelt lendületében balra csavarodik — *ellentétes* érzelmi megnyilatkozások kereszteződnek. A felvont balvállon hajló fej, a csüggedt-fáradtan ölbéejtett balkéz vonala merő *fájdalom* és *kétségbeesés*, míg a sziklát göresösen markoló jobbkez és a nyugtalanul maga alá rántott jobbkar, a széles mell feszülő domborulatával együtt csupa *felhorgadó akarát* és *harcos indulat*. Ez a különválasztás azonban itt csak jelzés, mert a szobron mindkét mozzanat *harmonikus egységbe* zárul, szét nem tagolható. A két ellentétes elem egymásba olvad s egymást hangsúlyozza. A megoldásnak talán ép ez a lebravúrosabb része. S ebből adódik az attitűd meglepő ifjúsága, fris-

essége és eredetisége is . . . Nem valamelyik Ady-vers köillusztrációja, hanem a kelet és nyugat közt ingadozó, kettéhasadt *tragikus magyar lélek* megkapó szimbóluma. Mindent egybevetve: a legmonumentálisabb szobra ennek a városnak.“ *drf.*

Három verses könyv

A szlovenszkói magyar fiatalság dolgozik. Mindenki a maga módja szerint. Most három fiatal költő verses könyvéről kell írunk.

Prerau Margot: Kiáltás. (Kassa, Athenaeum kiadás). Erőteltjes hang, öntudatos látás jellemzik ezt a 80 nál több versből álló kötetet. A valóság talaján áll, nem szépít semmit, de annál inkább a szociális élet területére ragadja az olvasót, hogy felrázza és a kollektívizmusban való részvételre bírja, hogy ebből a sorvasztó életből kivergődjünk s a költővel együtt mondhassuk:

„legtisztább öröömömm akkor repked,
Ha fekete földet látok talajtalanok talpa alatt
S nincstelenek asztalán izes kenyeret, üdítő vizet.“

Ilyen izes, üdítő olva mány a Prerau Margot verses könyve, amely nemcsak ígért a jövőre nézve, de maga is egy tett. A szlovenszkói magyar lírai költészet terén számottevő mű; melegen ajánljuk a verskedvelőknek.

Sáfáry László: Lendület. (Munkács, Welber nyomda). Sáfáry versei A Mi Lapunk olvasói előtt nem ismeretlenek. 1928 februárjában azt írtuk egy verséről, hogy van benne lendület, szívből fakadó érzés, de egyénisége még nem alakult ki teljesen, azonban ez is bekövetkezik nemsokára. A mostani verskötetéről már megállapíthatjuk, hogy tehetséges költő; eredeti, kollektív lélek Szabadversei rövidek, epigrammaszerűek s oly művészi öntudattal készültek, hogy nem tudjuk, mit csodáljunk jobban: tömörségét-e, avagy költői nyelvét? Gondolatainak mélységét-e avagy azt a könnyedséget, amellyel súlyos eszméit papírra veti. Sokszor egy egy szóval egész tájat fest, jelenetet ábrázol. Pl. „Kövérek füvek, napfény, pihenni.“ Ki tudja ezt találóbban, rövidebben, jellemzőbben szavakba önteni? E tekintetben Simon Andorhoz áll legközelebb. A komolyság mellett tud humoros is lenni: „Most érkeztem vissza a csillagok közül. Éhes vagyok. üres a zsebem. Hideg a pipám.“ De vigasztalja magát. „Ne búsulj, Laci! Nagyobb köveket is górgót még a sorsod.“ Kívánjuk is neki tiszta szívűből és köszönjük azt a bizonyosságot, hogy az a középiskolás, aki A Mi Lapunk fakadó rügyeiből kinő, okvetlenül a muzsák avatott fia lesz. Sáfáry verses könyve a szlovenszkói magyar líra gazdag termése közt első rangú tiszta búza!

E. Részó Zoltán: Milliók építenek e. verses könyvét a cenzura elkobozta s így sajnálatunkra nem írhatunk részletesen róla. De így is megállapíthatjuk róla, hogy sok igaz gyöngy mellett volt abban a verses könyvben sok selejtes, kivetni való is. Szigorúbb önkritika, művésziláb törekvés elejét venné botlásainak. Mert kétségtelen, hogy tehetsége van. **Scherer Lajos**

A MI LAPUNK RÁDIÓJA

Rovatvezető: GÁSPÁR OTTÓ

Fejhallgatóból — hangszóró

Nagyon gyakran előfordul, hogy a gyengébb-erzényű amatőr azért riad vissza attól, hogy detektorosába erősítőt építsen, mert... honnan vesz hangszórót? A jó hangszóró ára bizony nem éppen alacsony s hangszórót házilag készíteni nem könnyű dolog. Az itt leírt összeállítás legalább ideiglenesen, míg a hangszóró árát összegyűjtjük, elég jól pótolja a hangos beszélőt.

Akinek detektorosa van, annak van fejhallgatója is. Ebből csináljuk a hangszórót, még pedig úgy, hogy semmit sem kell változtatni rajta, tehát nem rontjuk el.

Szerkezetünk egy papírhengerből áll, mely a két kagylót összeköti és a hengeren vágott lyukba erősített papirtölcsérből, melyen keresztül a hang a szabadba jut. Az elkészítéshez méreteket nem adok meg, mert ezek a fejhallgató méreteitől függenek, csak annyit kívánok megjegyezni, hogy a hengert és tölcserét kemény, merev és elég vastag kartonból készítjük, arra pedig nagyon vigyázzunk, hogy semmiféle leragasztatlan, laza alkatrész ne legyen egyikén sem, mert ez állandó recsegésével a hangot élvezhetetlenné teszi. A bekötés úgy történik, mint a másik hangszórónál, de vigyázzunk a polarításra, a + anódhoz kötött hüvelybe a jelzett zsinórvéget kössük, mert különben a hallgató tönkremegy.

A modern rádiókészüléknél mindinkább érvényesülni kezd az az elv: *mindent a hálózatról*. Ez a mondás röviden magabafoglalja a modern készülék építők törekvését, akik nagyteljesítményű, gazdaságos és kényelmesen kezelhető készülékek építésén dolgoznak.

kapcsolót és néhány pillanat múlva már szól is a készülék.

Aki az ábrát jól megnézi, annak föltűnik, hogy a felsőrész, vagyis a tulajdonképeni rádóirész nagyon hasonlít a már leírt kétlámpás készülékhez. Az alsó rész a teleppótló, ez szolgáltatja az anódfeszültséget, az előfeszültséget és a váltóáramú fűtést.

Anyaglista: 1. antenna tekercs; 2. rácte-keres; 3. visszacsatolótekeres; 4. hangolókon- denzátor 500 cm; 5. visszacsatolókondenzátor 250 cm; 6. rácslevezető ellenállás 2 M-Ω; 7. rácskon- denzátor 250 cm; 8. közvetettizítású audióncső; 9. hangfrekvenciáttranszformátor 1:5; 10. végerősítő- cső; 11. hangszóró; 12. hálózati transzformátor; 13. ellenállás 0.1 M-Ω; 14. blokkkon- denzátor 2MF; 15. ellenállás 1000 Ω; 16. blokkkon- denzátor 4MF; 17. egyenődos egyenirányítócső; 18. kikapcsoló; 19. terhelhető ellenállás 5000 Ω; apró szerelési anyag stb. (A számozatlan blokkkon- denzátor 0.25 MF.)

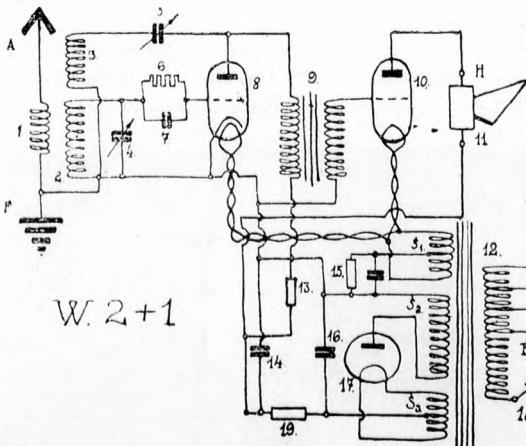
A = antenna; F = föld; P = primér; S₁ = fűtőtekeres; S₂ = anódtekeres; S₃ = egyenirányi- tócső fűtőtekeres.

A rádóirész adatai teljesen megegyeznek a régebben leírt kétlámpáséval, — azért ezzel nem is foglalkozom.

A hálózati transzformátor egyenődos egyenirányításra készül, ami nemcsak az olesóság, hanem az egyszerűség szempontjából is fontos. Ez a te- keres kb. 200 voltot és 20 milliampért adjon le. A lámpafűtőtekeres 1.5 ampérre, az egyenirányító fűtése 1 ampérre legyen méreztetve. Természetesen mindkettő 4 volt feszültséget ad. Fojtóellenállásul 5000 ohmos terhelhető szilítet használunk. Egyenirányításra ne használjunk kimustrált végerősítő csövet, mert ennek a teljesítménye sohasem kielé- gitő, hanem vegyünk inkább valódi (egyenődo-) egyenirányítócsövet. A végerősítőcső ugyanaz itt is mint a teleses készülékeknél, de az audiófokozatba feltétlenül közvetett iztítású csövet kell használni, nehogy a váltóáramú fűtés következtében hálózati bűgás legyen hallható a hangszóróban. Szűrőkon- denzátoraink feltétlenül jóminőségűek legyenek, mert a silányabbakat a magas feszültség hamarosan át- üti, ami nemcsak a kondenzátorokat teszi használ- hatatlanná, hanem az egyenirányítócsövet és a há- lózati transzformátort is elpusztíthatja. A hangoló kondenzátor — helyi vevőről lévén szó — csillám- forgó, a visszacsatoló — természetesen — szintén.

Az üzembehelyezés, mint már láttuk, azáltal történik, hogy a készüléket egy kapcsoló segítsé- gel a hálózatra kapcsoljuk. A kezelés ugyanúgy törté- nik, mint a teleses gépeknél, de a bekapcsolt, fe- szültség alatt álló készülékbe sobasem szabad bele- nyulni, ha nem akarunk kellemetlen ütéseket kapni.

* W 2+1 annyi, mint 2+1 lámpás váltóáramú készülék.

Az ábrán látható kapcsolás is egy 2+1 (kettő plusz egy) lámpás hálózati készülék*. Üzembe- helyezéséhez a hálózatra kapcsoljuk az antennát, be- kötjük a földet, hangszórót, azután bekattantjuk a

FAKADÓ RÜGYEK

Egy asztalos tanonc kemény élete

1914 aug. 26-án születtem, éppen akkor, amikor a Tomasovnál vívott éjjeli ütközetben édes apám a harcétérn eltűnt. Soha sem tudtuk meg, mi történt vele.

Augusztus 12 ikén indult el a 11-es gyalogezreddel. Anyukám kikísérte az állomásra. A búcsúzásakor felfohászzkodott: Istenem, mért nem engedted meg, hogy legalább megláthassam a fiamat! Mintha sejtette volna, hogy sohasem fog engem meglátni . . .

Főlemelő tudat, hogy az apám hős volt. De milyen szomorú tudat az, hogy az apám elpusztult a harcétérn és anyámtól megvonták a hadisegélyt azzal, hogy majd megkapja, ha bizonyosat tudunk. Múltak az évek, apámról nem jött semmi hír. Végül is nem kapott semmit. Két keze munkájával kellett megkeresnie a kenyeret, hogy engem fölnevelhessen . . .

Két évvel azelőtt a harmadik polgáriba jártam, mikor egy osztálytársam, nekem régi jó barátom, azzal a hírrel lepett meg, hogy tovább nem jár iskolába, hanem az atyja asztalos műhelyébe beáll inasnak. Nekem is megtetszett a gondolat: inas leszek s három év múlva mint segéd már pénzt kereshetek. Egy nap elmentem a barátom édes atyjának műhelyébe, szétnéztem benne, aztán megkérdeztem a mestert, hogy hogy is lenne, ha én is inasnak csapnék fel.

— Hat kapsz, fiam, egy gyalupadot és fogsz dolgozni.

Nagyon tetszett ez a felvilágosítás. Kapok egy gyalupadot, dolgozni fogok, sőt havonta még pénzt is keresek.

Rögtön megírtam ezt az édes anyámnak. A válasz az volt, hogy hogy ha mindenáron akarom, akkor beleegyeznek; de intett, hogy jól gondoljam meg a dolgot, mert bár 15 éves vagyok, a tudásom még nem elegendő az életre.

Másnap már megkezdődött az inas-élet. Dol-

goztam kora reggeltől késő estig. Mesterem még azt is kikötötte, hogy a vasárnapon és nagy ünnepeken kívül nincs más pihenő nap. A műhely kicsi volt. Mindent kézzel dolgoztunk. Mivel a műhelytől messze laktam, csak a magammal hozott hideg étel volt az ebédem. Bele is fájdult gyakran a gyomrom.

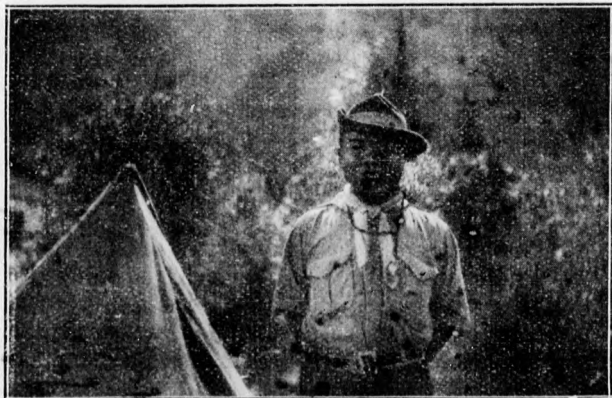
Egyébként ment a munka: megszerettem a foglalkozást s örömmel dolgoztam. Esténként elmeséltem a napi eseményeket, a segédek vicceit; noha édesanyám mindig oktatott s illedelemre tanított.

Most már két éves inas vagyok. A szerződésem szerint az első évben havonta ötven, a többiben 100 koronát kapok és az utolsó három hónapban kezdő segédi fizetést. Igen ám, az ötödik hónapban a mesterem beszüntette a fizetést azzal, hogy fizetni képtelen. Anyám ebbe is belenyugodott, A fő, hogy ember legyen belőlem.

Egy idő múlva más szemmel kezdtem nézni a világot. Szerettem volna az intarzia kivágást megtanulni. De mesterem hézagos magyarázata miatt lemondtam róla. Aztán néhány idősebb inastársam felszabadult, segédékké lettek. A multkor találkozom az egyikkel. Érdeklődtem, hol dolgozik s mi a fizetése? Azt mondta, hogy most a kőműveseknél dolgozik, mert egy fiatal asztalos segédnek oly kevés a fizetése, hogy majdnem a semmivel azonos. Örüljön, hogy alkalmazzák, hogy gyakorolhassa magát.

Eldongolkoztam a dolgon. Én most ingyen dolgozom másnak. Kemény munkát végzek. Karizmom duzzadt, a békám kőkemény. S ha segéd leszek, akkor nem lesz fizetésem? Hogy segítsék édes anyámon, aki a túlfeszített munkától már is beteg s pihenésre szorulna. Ki tudja, lesz-e valaha műhelyem? Szegény vagyok s idővel nem önállósíthatom magamat.

Hiszen ezek után sokkal jobb lett volna ipariskolát végezni, Ott is tanulhatok, többet is fogok tudni s aki többet tud, jobb elhelyeződést is kaphat.

Sziámi cserkész a kandersteigi rover jamboreen 1931.

Skót cserkészek a kandersteigi rover jamboreen 1931

De ha azt fogják majd mondani, hogy nem tetszik a munka, nem akarok dolgozni . . . Nem bánom, mondjanak bármit, vissza megyek az iskolába, az ipariskolába. Csak az a kár, hogy csak Kassán van ipariskola. Sokba kerül! Hogy fogja ezt édes anyám 7800 korona évi fizetéséből fedezni? — De nekem el kell mennem, ez így nem mehet tovább . . .

Este, mikor édes anyám a munkából hazaért, kerestem a szavakat, hogy megmondjak neki mindent, hogy szeretnek, akarok, elmegyek az iparis

kolába. Csak most látom, hogy édesanyámnak volt igaza, többet kell tudnom, mint amennyit a műhelyben tanulhatok.

Anyám megcsókolt s csak annyit mondott: Most végtelenül boldog vagyok, fiam!

(Munkács)

Orosz Gyula
asztalos-tanonc

Csak előre! Már régen megírta Mikes Kelemen: Olyanok vagyunk, mint a vízbe esett ember, akinek mindaddig kell vergődni és minden ághoz kapni, míg ki nem szabadul vagy el nem vész!

H I R E K

Mi lesz velünk?

Az ifjún munkás munkanélküliek Rozsnyón nyomorban és kétségbeesésben vannak, lakás, kenyér, ruha és munka nélkül néznek a hideg tél elé. Naponta csak egyszer esznek, akkor is csak gyümölcsöt, mert kenyérrre nem telik. Ha nagynehezen akad is valahol munka, akkor 12 fáradságos óráért ó koronát kap. — Itt vagyok például én. Két hónapja nyomorogtam munka nélkül. Tíz koronáért dolgoztam reggel 4 órától este 8 óráig. A munkámnak azonban vége lett most, mert az csak olyan szezon munka volt és most két hónap után kaptam egy kis munkát: almát szelelek egy rozsnyói földesúrnak 8 koronáért, de ez is csak pár napig tartott és megint járhatok éhes gyomorral.

Igy megy a sora több mint 100 környékbeli ifjún munkásnak.

Mi lesz belőlünk?

Szakmát nem tanultunk ki, — s aki kitanult, azt is mindjárt tanoncoskodása után kilöki az utcára.

Szellemben, testben tönkre menve, elsatnyulva nő fel a fiatal magyar munkásnemzedék!

(Rozsnyói ifjún munkás)

Swen Hedin expedíciója megtalálta a kínai fal eddig ismeretlen részét. Már négy év óta dolgozik Swen Hedin hatalmas expedíciója Közép-Ázsiában, főleg Mongóliában Kelet-Turkesztanban. Az expedíció legújabb sikerei közül érdekes Folke Bergmannak Swen Hedin egyik munkatársának értekes lelete. Folke Bergmann a kínai falnak egy eddig ismeretlen részét találta meg, melyet valószínűleg a Krisztus előtti utolsó évszázadban építettek a kínaiak és amely arra szolgált, hogy a hunok ellen megvédje az országot. Világosan felismerhetők még ma is az erődtornyok, őrtornyok, esatornák és ókori falvak maradványai. Az expedíció egy érdekes ókori könyvet is talált itt. A

könyvet Göteborgba küldték, hogy B. Karigren, az ismert tudós professzor kibetűzze tartalmát.

Kiássák Jerichó romjait. Már 1908-ban és 1909-ben nagyszabású ásásokat folytattak német tudósok az egykori Jerichó helyén. Most J. Garstang, kiváló angol archeológus vezetésével folytak a jerichói ásások. Már az eddigi munka is olyan eredményeket produkált, hogy a tudósok előtt tisztán áll az ókori város képe. Jerichó Krisztus születése előtt, 1600—1800 évvel virágzott. Krisztus születése előtt 1400-ban rombolták le és csak 500 évvel később kezdődtek meg újra a jerichói építkezések. A mostani ásások folyamán többek között, többé kevésbé jó állapotban, mintegy 60.000 kerámia-tárgyat találtak a régi Jerichó helyén és a bronzkorszakból származó mikénei vázákat. John Garstang feltárta Jerichó mellett Palesztina legrégebb és legnagyobb temetőjét is.

Ahol még nem láttak fehér embert. Kelet-Afrika egyik legismeretlenebb földje Abesszinia északkeleti sarka, amit Danakil országnak neveznek. Eddig egyetlen expedíciónak sem sikerült felkutatni ezt az országot, mert rendesen nagy melegtől és a benszülöttek ellenséges magatartásától megtorpant minden tudományos kutató. Most, végre sikerült egy expedíciónak, amelyet L. M. Nesbitt hegyi mérnök vezetett, legyőznie a benszülöttek ellenségeskedése és a nagy meleg által okozott akadályokat és délészaki irányban keresztülhaladni Danakil országon. Nagyon fáradságos, izgalmas expedíció volt ez, a tevék és igahúzó állatok legnagyobb része kidőlt a hosszú úton, a benszülött kíséretet pedig legyilkoltak az európai hódítás ellenségei. Az ország legnagyobb része terméketlen száraz sivatag, csak északon találtak hegyeket és erdőket. Danakil ország állatvilága nagyon gazdag, különösen sok viziló, krokodilus, disznó, szamár, gazella, antilop, zebra, leopárd és strucc él Danakil sivatagaiban és erdeiben. Az ország egyetlen termékeny része egy délen fekvő kis állam, amelyet a danikili szultán kormányoz.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Szepesy László Prága. Erre a felismerésre előbb-utóbb minden gondolkodó ifjú ráeszmél s a támadások keresztüzében törhetetlenül kitart mellettünk, mert — amint helyesen írod, — „az az igazi magyar ifjúság, amelyet A Mi Lapunk tömörít“. — **O. Gyuláné Munkács.** Azt írja, kedves asszonyom, hogy hadi árva fiának két évi inaskodása alatt egyetlen vezére, szórakoztatója, támogatója A Mi Lapunk volt s hogy csodálkozik azon, hogy milyen nyitott szemmel jár a világban. Tud dolgozni, küzdeni, hogy a nyomorúságból kiszabaduljon. Örvendek elismerésének s gratulálok fiához, akit a küzdés megedzett s akinek akaraterije — Isten segítségével — győzni fog minden akadályon. A pályázat már lezárult, de ilyen életvalóságos írásokat ezentúl is közlünk. — **R. L. Pozsony.** „A hallgató nyomorúság“ c. versed alap- eszméje okos és szép, de a verselési technika, a nyelv-fogyatékos. Kellő gyakorlás után egészen elfogadhatót várhatok tőled. — **D. I. Pozsony.** Lírai versed tartalmilag jó, de a nyelv fejletlensége nem érezteti eléggé az olvasóval a költő érzelmeit. Jobbat! — **L. B. Beregszász.** Igen dagályos és homályos. Mutatóul, hogy hogyan nem kell énekelni, álljon itt az első versszak:

„Zúg a zivatar bömbölő árja.
Harsog az ősz szeles krónikája.
Nyikorog a fáknak koronája,
Dalt penget a kornak homálya...“

H. F. Kassa. Mihelyt hely szorúl, jön az egyik. Leveledet meleg együttérzéssel olvastam. — **M. F. Ujvár.** Mihelyt lehetséges, jön az egyik. Üdv.! **M. F. Pozsony.** Elcsépelet téma minden újszerűség nélkül. A ringyártás még nem verselés. Jobbat! — **G. I. Budapest.** A nyári tanulmányút leírását, rövidre fogva, küldd be. A többi kéziratot köszönöm. — **F. J. Komárom.** A régi lapokért a pénz beérkezett. — **G. I.**

Komárom. Kivánságod szerint cselekedtem. A gyöngyével-hez kitarást! — **G. I. Dobsina.** Hát te is bevonultsz a legények elejével? A pénzt megkaptam. — **T. S. Pozsony.** Kivánságod szerint a lap az adott címre megy. — **B. L. Ipolyság.** A lap P. I. úrnak elment, de visszajött azzal, hogy ismeretlen. Újból elküldtem. — **K. J. Pozsony.** Szeretném, ha elhatározó lépésed okát is megírnád. — **D. L. Rozsnyó.** Írd meg, kik és mivel kellemetlenkedtek?! — **B. E. Nána.** A lapot megindítottuk és örömmel üdvözljük a a felnőttet, aki most sem tudja nélkülözni a diákkorában megszokott, megszeretett és nélkülözhetetlenné vált lapját. — **P. S. Eperjes.** Lekészt, csak rovenberben jöhet. — **S. I. Eperjes.** Az új előfizetőt köszönöm.

A Kazinezy Könyv- és Lapkiadó Szövetkezet (Könyvbarátok Társasága)

a folyó évben hat kötetből álló könyvsorozatot ad ki. A hat kötet ára: füzve 120, kötve 150 korona.
Megrendelhető: Kassa, Éder utca 9.

Eddig megjelent:

Jarnó József: Magyar Miniaturák.

Bálint Aladár: Mudr. Darvas

Brogányi Kálmán: Festőművészet Szlovénzkön.

Legközelebb megjelenik:

VÉCSEY ZOLTÁN: A SIRÓ VÁROS. 3 KÖTETBEN

Aki szereti a jó magyar könyvet és teheti, rendelje meg ezeket a könyveket mielőbb!

Mindenki kap ajándékot!

Aki legalább 190 koronáért rendel, ingyen kap anyagot egy férfi vagy női öltönyre.

Aki előre fizet, ingyen kap egy értékes könyvet és 5 előnyomásos mintát kivarráshoz.

Forgalmi adót és csomagolást nem számítunk. A meg nem felelőt kieserlíjük. A postai szállításért felelősséget vállalunk. Szétküldés utánvét mellett.

Ajánlom Önnek szövött áruimat sorozatokban:

- 2. sz. sorozat: 5 m. női szövet, 3 törülköző
1 m. hosszú, 3 zsebkendő 49 kor.
- 7. sz. sorozat: 7 m. függönyanyag pompás
aszúrral, 3 konyhatörülköző 49 „
- 30. sz. sorozat: damaszt abrosz, jó minőség,
6 tableta 19 „
- 61. sz. sorozat: 2 m. selyemszövet blúzok szá-
mára és nagy kockás törülközők 29 „
- 74. sz. sorozat: 5 m. szép teüch, 65 m.
széles, csak 49 „
- 76. sz. sorozat: 6 m. ing flanel 29 „
- 77. sz. sorozat: Blue Star Mop, patent por-
törölő, nélkülözhetetlen 49 „

- 78. sz. sorozat: 1 férfing, 6 férfizsebkendő,
1.10 m. cord lovaglónadrágra csak 49 kor.
- 80. sz. sorozat: 9 m. Macco-damaszt 90 cm.
széles, 8 m. Macco damaszt, 135 cm. széles
6 db. dörzsölő törülköző, a legjobb mi-
nőség kelengyének 269 „
- 81. sz. sorozat: 4 m. szőnyeg, nehéz minő-
ség, csak 49 „
- 84. sz. sorozat: 4 m. szőnyeg, igen nehéz
minőség, prima. sima 59 „
- 85. sz. sorozat: 20 m. maradék női öltönyre
prima, ruhazephir, műselyem, delén, kék és
fekete nyomás, Crepp, Barchett, stb. 99 „
- 86. sz. sorozat: 1 ércelő kerekkel, csinosan
festve (ára 15 kor.), 1 damaszttörülköző, 1
selyempárna 75 x 50 cm., 5 előnyomásos
minta kivarráshoz 29 „
- 87. sz. sorozat: 4 m. selyemszövet női ru-
hának, szín tetszés szerint, 1 selyempárna,
mindez csak 49 „

RAICHL PÉTER SZÖVÖTT ÁRU
VÁLLALATA
ROKETNÍK, p. Gross-Dřevíc